

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta
Katedra aplikované matematiky a informatiky

Studijní program: 6208 N Ekonomika a management
Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Penzijní připojištění – preference pojistníků

Vedoucí diplomové práce
PhDr. Marek Šulista, Ph.D.

Autor
Bc. Helena Strnadová

2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Helena STRNADOVÁ**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Penzijní připojištění - preference pojistníků**
Zadávající katedra: **Katedra aplikované matematiky a informatiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Penzijní připojištění si za celou dobu své existence vybuodovalo významnou pozici na českém finančním trhu. Hlavním důvodem proč lidé využívají penzijního připojištění je riziko nízkého státního důchodu vypláceného v budoucnosti. Vzhledem k nepříznivému demografickému vývoji se dá očekávat snižování státního důchodu, který nepokryje ani základní potřeby občana. Cílem práce je provedení analýzy trhu s penzijním připojištěním občanů a určení jejich preferencí týkajících se atributů tohoto druhu pojištění.

Metodický postup:

1. Seznámení se s problematikou penzijního připojištění. Studium odborné literatury.
2. Objasnění principu penzijního připojištění a vztahu státu k tomuto pojištění.
3. Akvizice potřebných dat pro provedení analýzy preferencí klientů, týkající se sjednaného penzijního připojištění a dalších doplňkových produktů.
4. Vlastní analytická část - provedení analýzy pomocí statistických metod, nalezení faktorů, které ovlivňují volbu klientů jednotlivých atributů penzijního připojištění.
5. Závěry a doporučení.

Rozsah grafických prací: do 10 stran
Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

- Cipra, T. Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou. Praha : Edice HZ, 1995.
Cipra, T. Pojistná matematika. Praha : Ekopress, 1996.
Cyhelský, L., Kahounová, J., Hindls, R. Elementární statistická analýza. Praha : Management Press, 2001.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Marek Šulista**
Katedra aplikované matematiky a informatiky
Konzultant diplomové práce: **Ing. Michael Rost, Ph.D.**
Katedra aplikované matematiky a informatiky
Datum zadání diplomové práce: **15. února 2010**
Termín odevzdání diplomové práce: **16. dubna 2011**

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc., prof.h.c.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

prof. RNDr. Pavel Tlustý, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 5. března 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Ve Vimperku 12. 7. 2010

.....
Helena Strnadová

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Marku Šulistovi, Ph.D. za trpělivý přístup, odborné vedení, které mi poskytl při zpracování této diplomové práce. Dále mé poděkování směřuje k studentovi biologické fakulty Františkovi Sládečkovi za pomoc při statistickém zpracování dat. Vděčnost vyjadřuji také své rodině, která mě velmi podporovala po celou dobu studia.

Abstract

The economic function of the pension system is brokering the transfer of finance from working to retirement period. Thesis deals with the supplementary pension insurance, which is the third pillar pension system. Amount of income consists of state pension and voluntary retirement money saved in a pension fund. Demographic trends increase the risk of low-income state, so people should use other sources of savings, as pension fund.

The theoretical part of the work introduces basic principles of supplementary pension insurance such as the significant role in the pension system. The aim of the application part is to present the current state of pension. The largest share of the practical part will be devoted to the analysis of survey conducted by the author of the thesis. The target of questionnaire is to determine the preferences of policyholders and to find connections between different answers. Statistical methods will be used to process data. For the sample of data from the questionnaires hypotheses were determined and subsequently will be tested.

Key words: supplementary pension insurance, pension fund, state pension, pension system

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Penzijní připojištění	3
2.1. Důchodový systém a penzijní připojištění.....	3
2.1.1. Charakteristiky penzijního systému	5
2.2. Historie - právní úprava	6
2.3. Definice penzijního připojištění.....	8
2.4. Účastník	8
2.5. Smlouva o penzijním připojištění	9
2.6. Nároky z penzijního připojištění.....	11
2.7. Penzijní fondy	14
2.7.1. Hospodaření penzijního fondu	15
2.8. Příspěvky do penzijního fondu	16
2.8.1. Příspěvek účastníka	17
2.8.2. Příspěvek třetí osoby	17
2.8.3. Státní příspěvek	18
2.8.4. Podíl na výnosech z hospodaření	19
2.9. Daňové zvýhodnění	19
2.10. Garance v penzijním připojištění	21
3. Metodika	22
3.1. Stanovení hypotéz.....	23
3.2. Testování hypotéz	24
4. Vývoj ekonomické teorie a praxe	26
4.1. Ekonomické směry a úloha státu	26
4.2. Důchodový systém – dědictví minulosti.....	26
5. Důchodová reforma v ČR	29
6. Vývoj penzijního připojištění.....	32
7. Dotazníkové šetření.....	35
7.1. Výsledky šetření	35
7.1.1. Vlastnosti datového souboru	36
7.1.2. Zhodocení jednotlivých otázek	39
7.1.3. Shrnutí výsledků šetření	51
7.2. Testování hypotéz	52

7.2.1. Deskriptivní hypotézy	52
7.2.2. Explanační hypotézy	53
7.2.3. Shrnutí testování hypotéz	57
8. Závěr	59
9. Seznam použité literatury	62
Seznam tabulek, obrázků a grafů	
Seznam použitých zkratk	
Seznam příloh	

1. Úvod

Ekonomická funkce penzijních neboli důchodových systémů je, že zprostředkovává přesun prostředků z aktivního období do doby, kdy člověk již nepracuje. Základním cílem důchodového systému je prevence chudoby starých osob, sladění celoživotní spotřeby a zachování životního úrovně jedince tak, aby nedocházelo k výrazným finančním výkyvům mezi obdobími stráveným prací a obdobími stráveným v důchodu.

Průběžné financování důchodového pojištění, z kterého je vyplácen starobní důchod od státu, je založeno na mezigenerační solidaritě, a proto finanční stabilita systému přímo závisí na početní velikosti jednotlivých generací. Penzijní připojištění patří do druhého způsobu a představuje tzv. fondové financování. Fondové systémy vycházejí ze soukromého a akumulují prostředky v průběhu spoření. Podporují vytváření dostatečných úspor a jsou generačně spravedlivé na rozdíl od průběžného financování.

Diplomová práce se zabývá penzijním připojištěním. Hlavním důvodem proč lidé využívají penzijního připojištění je riziko nízkého státního důchodu vypláceného v budoucnosti. Díky nepříznivému demografickému vývoji lze očekávat snižování státního důchodu. Nejen rostoucí počet osob v důchodovém věku, ale i klesající porodnost a prodlužující se délka dožití stabilně působí na zatížení budoucích generací, které se tak stává dlouhodobě neudržitelným.

Penzijní připojištění představuje jednu z možností, jak financovat penze z více zdrojů. Nyní pochází 94 % příjmů českých seniorů z průběžného systému, tj. ze státního rozpočtu. Pouze zbývajících 6 % tvoří vlastní finanční zdroje obyvatel. Závislost na důchodu čerpaný od státu se v lidech podpořila během minulých let, kdy stát ve velké míře zavedl bezplatnost veřejných statků například v oblasti zdravotnictví a školství. Důsledkem expanze státu, který byl podpořen vývojem ekonomické teorie, je zakrňování přirozených společenských mechanismů. Dnes záleží na každém jednotlivci, do jaké míry bude tvrzení, že stát tak vytlačuje svobodnou společnost, pravdivé.

Cílem práce v teoretické části je představit pojem penzijní připojištění především na základě zákona, který upravuje poskytování tohoto produktu. Produkt penzijní připojištění poskytuje penzijní fond, který účastníkovi část příspěvků pravidelně investuje konzervativní způsobem na finančních trzích, a stát přidá ke shromážděným zhodnoceným peněžním prostředkům účastníka roční podporu. Účast na penzijním připojištění je dobrovolná a představuje možnost jak si zajistit díky odložené spotřebě dostatek peněžních prostředků k částce důchodu, kterou dostane jedinec v důchodovém věku od státu.

V úvodu praktické části bude nastíněn vývoj ekonomické teorie a praxe, který vedl k současnému stavu penzijního systému. Bude naznačen dnešní stav nabídky a využívání penzijního připojištění. Praktická část bude věnována analýze dat dotazníkového šetření provedené autorkou této diplomové práce. Na základě získaných dat bude sledován postoj občanů k možnosti penzijního připojištění. Úkolem je zjistit jakým způsobem jedinci využívají nabídku tohoto produktu a zda se zajímají o další formy doplňkových produktů, které jsou na finančním trhu k dispozici.

2. Penzijní připojištění

Produkt penzijní připojištění je důležitým prvkem druhého pilíře penzijního systému. Jedná se o individuální dobrovolný penzijní systém, který sjednanému účastníkovi penzijního připojištění spravuje odloženou spotřebu peněžních prostředků na období stáří. Dále penzijní připojištění se může sjednat na situace jako je například smrt či částečná invalidita, a pokrýt tak náklady, s kterými jsou tyto případy spojené. Záleží na volbě účastníka, jakou penzi zvolí. Za příslušné pojistné (příspěvky) se pojišťuje riziko sociální nedostatečnosti a invalidity s pojistným plněním (dávkami) většinou ve formě různých penzí. Penzijní připojištění mohou provádět pouze penzijní fondy, které jsou právním formou akciovými společnostmi. Vznik penzijního fondu se váže na povolení České národní banky, před rokem 2006 povolení udělovalo Ministerstvo financí [1].

2.1. Důchodový systém a penzijní připojištění

V České republice důchodový systém, který je též označován jako penzijní systém, spočívá na dvou pilířích (základní a doplňkový):

- **povinný, státem garantovaný pilíř**

Státem zajišťovaný mechanismus prostřednictvím sociálního pojištění přiznává každému seniorovi v důchodovém věku příjem v podobě pravidelné státní starobní penze. Sociální pojištění zahrnuje důchodové pojištění (výplata důchodů), sociální podporu (např. mateřská dovolená, péče o zdravotně postiženou osobu) a sociální pomoc (řeší situace sociální nebo hmotné nouze). V současné době v České republice je první pilíř financován metodou průběžného financování. Financování je založeno na solidaritě mezi generacemi, kdy dnes vyplácené penze jsou hrazeny z příspěvků dnešních aktivních (tj. výdělečně činných) občanů. Vztah příspěvků a dávek se v prvním pilíři označuje jako dávkově definovaný. Průběžně financovaný systém je méně ovlivnitelný některými makroekonomickými parametry například inflací a je značně citlivý na demografický vývoj.

Sociální důchodové pojištění v České republice se řídí zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Zákon obsahuje jednoznačně definované typy dávek - starobní, plný invalidní, částečný invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí důchod. Vyměrování důchodů je dvousložkové s pevnou složkou označovanou jako základní výměra a se zásluhovou složkou označovanou jako procentní výměra. V České republice existují velmi malé rozdíly mezi důchody, protože princip zásluhovosti ve státním systému je silně potlačen. Není to výhodné pro lidi s vyššími příjmy, je to naopak účinné jako ochrana proti chudobě [2].

$$\text{výše důchodu} = \text{základní výměra} + \text{procentní výměra}$$

- **nepovinný, doplňkový pilíř**

Přívlastek doplňkový vyjadřuje skutečnost, že systémy v tomto pilíři doplňují důchody vyplácené ze sociálního pojištění. Pro tyto systémy neexistuje žádná zřizovací povinnost, takže to jsou systémy dobrovolné. V podstatě pilíř tvoří penzijní připojištění a individuální pojištění. Produkt penzijním připojištění poskytuje penzijní fond, který účastníkovi část příspěvků pravidelně investuje konzervativní způsobem na finančních trzích, a stát přidá k vytvořenému investičnímu zhodnocení roční podporu. Každý účastník penzijního připojištění na základě dřívějších úložek do penzijního fondu nárokuje doživotní dávky penze z penzijního připojištění. Tato doživotní dávka penze bude ovšem poskytována již na principu plné ekvivalence (tj. rovnosti) příspěvků a dávek a přirozeně jen těm, kteří se na vlastním účtu u vybraného penzijního fondu včas a dobrovolně rozhodli shromážďovat svůj kapitál v podobě penzijního připojištění. Individuální pojištění je založeno na komerčním přístupu, například se jedná o individuální životní nebo důchodové pojištění u komerční pojišťovny, spoření apod. Doplňkový pilíř je příspěvkově definovaný, kapitálově (fondově) financovaný. Ve smyslu dělení v EU lze doplňkový systém považovat za třetí pilíř [3].

Podle terminologie ustálené v členských státech EU druhý pilíř, zaměstnanecké penzijní systémy, v České republice neexistuje.

2.1.1. Charakteristiky penzijního systému

Způsob výpočtu příspěvků a dávek:

Příspěvkově definovaný penzijní systém (DC) předem definuje určitým způsobem výši příspěvku, které účastníci, zaměstnavatel či stát mají odvádět a odtud se pak stanoví výše dávek, které je možné dále vyplácet. Přitom dávky, jejichž přesná výše není předem známá, představují tolik, kolik lze v systému dosáhnout nejen v závislosti na odvedených či v budoucnu předpokládaných příspěvcích, ale také v závislosti na vývoji demografických a ekonomických parametrů včetně skutečné či v budoucnu předpokládané kapitálové výnosnosti. Pojistně-matematické výpočty potřebné pro příspěvkově definované penzijní plány jsou většinou jednodušší než pro dávkově definované.

Dávkově definovaný penzijní systém (DB) předem definuje určitým způsobem výši dávek, které účastníci mají pobírat, a odtud se pak stanoví potřebná výše finančních nákladů, tedy i výše vyžadovaných příspěvků. I zde vedle závislosti na vyměřených dávkách existuje podstatná závislost finančních nákladů na vývoji demografických a ekonomických parametrů. Kolísání těchto parametrů pocitují na rozdíl od příspěvkově definovaných penzijních plánů více účastníci v aktivním věku než penzisté. Odpovídající pojistně-matematické výpočty zde mohou být poměrně složité.

Některé penzijní systémy kombinují příspěvkově definovaný a dávkově definovaný přístup, označují se jako **hybridní penzijní systémy**. V takových případech je např. výše příspěvků účastníka předepsána jako v příspěvkově definovaných penzijních systémech, zatímco výše doplňovacího příspěvku zaměstnavatele, v účastníkův prospěch, je dopočtena v duchu dávkově definovaných penzijních plánů s cílem dosáhnout předepsanou výši dávek. Také systém penzijního připojištění v České republice je podle zákona sice příspěvkově definovaný, ale dovoluje výjimku spočívající v tom, že v případě invalidní penze může být použit dávkově definovaný přístup [4].

Způsob financování:

Průběžné financování (pay-as-you-go) - příspěvky plynoucí od aktivních účastníků se okamžitě rozdělí a vyplatí oprávněným poživatelům dávek. Jedná se o pouhé přerozdělení, aniž by se vytvářel nějaký fond. Předepsaným způsobem na základě právního předpisu se zde stanovuje výše dávek a výše příspěvků.

Fondové financování je charakteristické tím, že se zakládá fond pro všechny závazky vyplývající z penzijního plánu. U fondového financování se důraz přesouvá na investiční činnost penzijního plánu a dosahovanou kapitálovou výnosnost. Reprezentantem fondového financování jsou podle názvu penzijní fondy.

Fondové financování jednorázovými příspěvky - v tomto případě se vytváří fond pro každého účastníka, který při svém vstupu do penzijního systému složí jednorázový příspěvek. Tento způsob financování není z pochopitelných důvodů v praxi obvyklý.

2.2. Historie - právní úprava

Česká republika byla první zemí střední a východní Evropy, která penzijní připojištění v roce 1994 zavedla. Ministerstvo financí vydalo 46 licencí opravňující poskytovat nový finanční produkt. Počet aktivních penzijních fondů se postupně snižoval a v současnosti působí na trhu 10 akciových společností, které vlastní oprávnění poskytovat penzijní připojištění. Většina z velkého počtu penzijních fondů zanikla sloučením s jiným fondem. Systém penzijního připojištění se státním příspěvkem vznikl na základě zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Záměrem jeho zavedení bylo vytvořit doplňkový produkt, který má pomoci akumulovat prostředky na zabezpečení a udržení vyšší kvality života ve stáří, než kterou je schopen zajistit průběžný systém. Právní úprava byla od roku 1994 několikrát novelizována, nejednalo se však o změny, které by byly systémového charakteru [5].

Ke změně podmínek došlo na základě novely č. 170/1999 Sb. V roce 1999 došlo poprvé k posílení dlouhodobosti penzijního připojištění. Minimální věková hranice pro výplatu starobní penze a tím i jednorázového vyrovnání byla posunuta z 50 na 60 let věku účastníka, resp. na dobu přiznání starobního důchodu. Zároveň byla prodloužena

minimální doba trvání penzijního připojištění, nutná pro výplatu této penze, z 36 na 60 měsíců. Účastníci, kteří měli uzavřeno penzijní připojištění podle penzijních plánů obsahující původní podmínky, měli na výběr – buď akceptovat penzijní plány upravené (a tím získat vyšší státní příspěvek za cenu prodloužení doby trvání připojištění), nebo zůstat u podmínek původních. Účastníci noví a ti, kteří měnili penzijní fond, na výběr neměli a automaticky pro ně platily podmínky nové. Penzijní fondy tak evidují účastníky pojištěné podle starých a nových penzijních plánů [6].

Novela zákona o penzijním připojištění, která je účinná od 1. dubna 2004, byla schválena jako reakce na vstup České republiky do Evropské unie. Harmonizační změny přinesly možnost penzijního připojištění cizinců, zasílání dávek do zahraničí, rozšíření možností investování penzijních fondů, zvýšení jejich informační povinnosti vůči klientům a zpřísnění podmínek pro získání nároku na starobní penzi.

Začátkem srpna 2009 vstoupila v platnost novela zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem, která přinesla několik změn. Zprostředkování penzijního připojištění podléhá přísnějším pravidlům, kdy kromě obecných informací musí zprostředkovatel informovat klienta například o výši celkové provize, kterou od penzijního fondu za zprostředkování inkasuje. Novela zákona dále ruší možnost zaměstnavatele ovlivňovat rozhodování zaměstnance při výběru penzijního fondu. S tímto krokem úzce souvisí zákaz jakýchkoliv pobídek ze strany penzijních fondů k zaměstnavatelům. Ve snaze zabránit časté migraci klientů přichází novela s možností zpoplatnění přechodu klienta k jinému fondu. Každý penzijní fond si může individuálně rozhodnout, zda poplatek zavede a případně v jaké výši. Novela uvádí, že penzijní fond si nesmí za přestup účtovat více než 800 korun. Novela zákona přináší změnu v oblasti účtování aktiv penzijních fondů, která penzijním fondům umožní nakupovat aktiva, respektive dluhopisy s delší dobou splatnosti, a tedy i vyššími výnosy.

2.3. Definice penzijního připojištění

Penzijním připojištěním se pro účely zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem rozumí shromažďování peněžních prostředků od účastníků penzijního připojištění a státu poskytnutých ve prospěch účastníků, nakládání s těmito prostředky a vyplácení dávek penzijního připojištění. Účast na penzijním připojištění je dobrovolná [7].

Právní předpisy – zákony a přímo závazné předpisy EU upravující oblast penzijního připojištění jsou následující:

- zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem;
- zákon č. 340/2006 Sb., o činnosti institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění;
- zákon č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu;
- vyhláška č. 302/2010 Sb., o předkládání výkazů a dalších informací penzijními fondy České národní bance pro účely dohledu (vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2011);
- vyhláška č. 93/2007 Sb., o informační povinnosti penzijního fondu pro účely dohledu České národní banky;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/41/ES, o činnostech institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění a dohledu nad nimi.

2.4. Účastník

Účastníkem může být fyzická osoba starší 18 let:

- s trvalým pobytem na území České republiky, která uzavře s penzijním fondem písemnou smlouvu o penzijním připojištění;
- s bydlištěm na území jiného členského státu Evropské unie, pokud je účastna důchodového pojištění nebo je poživitelem důchodu z českého důchodového pojištění nebo je účastna veřejného zdravotního pojištění v České republice, a která uzavře s penzijním fondem smlouvu [5].

2.5. Smlouva o penzijním připojištění

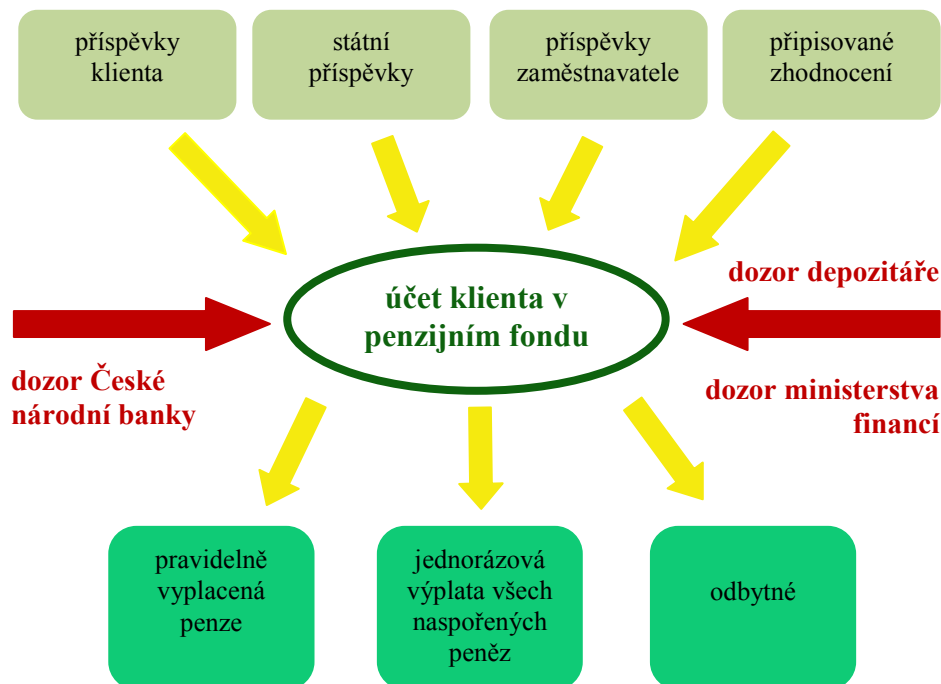
Penzijní připojištění vzniká na základě smlouvy mezi fyzickou osobou a penzijním fondem. Ještě před uzavřením smlouvy musí být účastník penzijního připojištění seznámen se statutem a penzijním plánem penzijního fondu. Podepsáním smlouvy se penzijní fond zavazuje účastníkovi poskytovat dávky penzijního připojištění a účastník se zavazuje platit penzijnímu fondu příspěvky. Součástí smlouvy je penzijní plán, na který se smlouva odvolává a který je ke smlouvě připojen. S jedním penzijním fondem může účastník uzavřít pouze jednu smlouvu [7].

Penzijní fond je povinen písemně informovat účastníky o změnách penzijního plánu, které se týkají nároků a dávek z penzijního připojištění.

Ve smlouvě může účastník pro případ svého úmrtí určit osobu, které vznikne nárok na odbytné, je-li určeno více osob, musí účastník současně vymezit způsob rozdělení odbytného jednotlivým osobám.

Penzijní připojištění účastníka zaniká dnem:

- ukončení výplaty poslední penze,
- výplaty jednorázového vyrovnání místo poslední penze,
- na kterém se účastník a penzijní fond písemně dohodli,
- ke kterému bylo penzijní připojištění vypovězeno,
- výplaty odbytného při zániku penzijního fondu, pokud nedošlo k převzetí povinností penzijního fondu jiným penzijním fondem,
- ukončení trvalého pobytu účastníka na území České republiky,
- ztráty bydliště na území členského státu Evropské unie nebo ukončení účasti v důchodovém pojištění nebo ve veřejném zdravotním pojištění v České republice,
- úmrtí účastníka [8].

Obrázek 1 Schéma fungování penzijního připojištění (Penzijní fond České pojišťovny)

Obrázek č. 1 popisuje mechanismus, jak funguje penzijní připojištění. Sjednáním smlouvy o penzijním připojištění klient získává účet v penzijním fondu, který je veden deponitářem tj. bankou s platnou licenci. Dalším úkolem deponitáře je vykonávat kontrolu hospodaření fondu.

Dozor České národní banky a Ministerstva financí ČR

Podle zákona o ČNB dohled nad penzijními fondy zahrnuje rozhodování o žádostech o udělení licencí, povolení, registrací a předchozích souhlasů podle zvláštních právních předpisů. Dále provádí kontrolu dodržování podmínek stanovených udělenými licencemi a povoleními. Realizuje kontrolu dodržování zákonů, k jejichž doзору je ČNB zmocněna zákonem nebo zvláštními právními předpisy. Uskutečňuje kontrolu dodržování vyhlášek a opatření vydaných ČNB, získávání informací potřebných pro výkon dohledu a jejich vymáhání, ověřování jejich pravdivosti, úplnosti a aktuálnosti, ukládání opatření k nápravě a sankcí a řízení o správních deliktech a přestupcích.

Činnost penzijního fondu podléhá také státnímu doзору Ministerstva financí ČR, a to v rozsahu povinností spojených s poskytováním a vracením státního příspěvku. Ministerstvo prověřuje seznamy účastníků všech penzijních fondů tak, aby státní příspěvek byl poskytnut za každého účastníka pouze jednou [9].

2.6. Nároky z penzijního připojištění

Z penzijního připojištění penzijní fond poskytuje účastníkům tyto dávky:

- penze,
- jednorázové vyrovnání,
- odbytné.

Penze představuje postupnou výplatu naspořených prostředků s neustálým zhodnocováním zbylého zůstatku na účtu. Při výplatě penze je zaručeno určité zhodnocení zbylých prostředků na osobním účtu účastníka. Zdanění výplaty je určeno následujícím způsobem. Výnosy jsou daně při výplatě dávky daní z příjmů ve výši 15 % a příspěvky zaměstnavatele nejsou zdaněny [10].

Druhy penzí:

▪ Starobní penze

Nárok na starobní penzi vznikne účastníkovi, který splnil všechny tyto podmínky:

- a) dosáhl věku nejméně 60 let,
- b) byla mu započtena pojištěná doba penzijního připojištění v trvání nejméně 60 měsíců.

▪ Invalidní penze

Nárok na invalidní penzi vznikne účastníkovi, který splnil všechny tyto podmínky:

- a) sjednal poskytování invalidní penze ve smlouvě,
- b) byl mu přiznán plný invalidní důchod (před uzavřením smlouvy nebo v průběhu existence smlouvy),
- c) byla mu započtena pojištěná doba penzijního připojištění v trvání nejméně 36 měsíců.

▪ Výsluhová penze

Nárok na výsluhovou penzi vznikne účastníkovi, který splnil všechny tyto podmínky:

- a) sjednal poskytování výsluhové penze ve smlouvě,
- b) byla mu započtena pojištěná doba penzijního připojištění v trvání nejméně 180 měsíců.

Starobní penze musí být ve smlouvě vždy sjednána, zatímco uzavření výsluhové a invalidní penze je na základě svobodné volbě účastníka. Tyto tři uvedené penze náleží pouze účastníkovi a jsou vypláceny pouze jako doživotní penze [5].

Výše penze se stanoví podle pojistně matematických zásad. Výši pojistnětechnické úrokové míry vyhledává představenstvo penzijního fondu. Při výpočtu starobní penze se použije pojistně-technická úroková míra platná k 1. dni kalendářního měsíce, od něhož byla penze přiznána. Výše pojistně-technické úrokové míry použité při vyměření penze je garantována po celou dobu výplaty penze. Výpočet penze a podílového navýšení penze se provádí s použitím aktuálních úmrtnostních tabulek vydaných Českým statistickým úřadem a upravených s přihlédnutím k vývoji kmene účastníků penzijního fondu.

- Pozůstalostní penze

Pozůstalostní penze se sjednává ve smlouvě uvedením alespoň jedné oprávněné osoby. Nárok na výplatu pozůstalostní penze vznikne oprávněným osobám za této podmínky: při úmrtí účastníka, který byl příjemcem.

Jednorázové vyrovnání

Účastník, který splnil podmínky pro vznik nároku na starobní penzi, invalidní nebo výsluhovou penzi podle penzijního plánu, může místo výplaty penze písemně požádat penzijní fond o jednorázové vyrovnání. Jednorázové vyrovnání spočívá ve výplatě celé finanční částky vedené na osobním účtu účastníka.

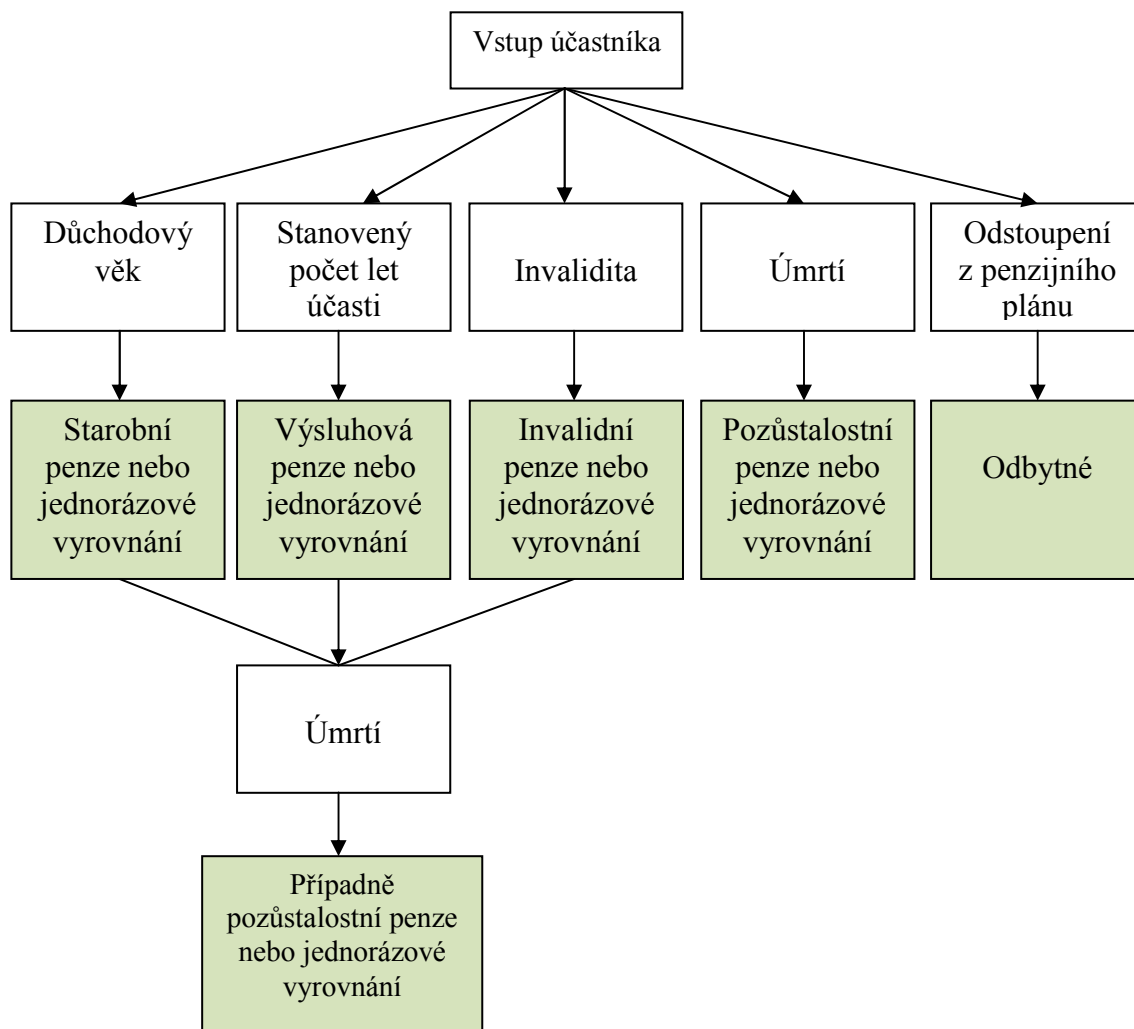
Odbytné

Odbytné náleží účastníkovi, který:

- a) zaplatil příspěvky alespoň na 12 kalendářních měsících,
- b) jeho penzijní připojištění trvalo alespoň 12 kalendářních měsících,
- c) jeho penzijní připojištění zaniklo výpovědí nebo dohodou, přičemž nedošlo k převodu prostředků do penzijního připojištění u jiného penzijního fondu.

Odbytné náleží oprávněným osobám, pokud účastník zemřel a nebyla mu vyplácena penze nebo vyplaceno jednorázové vyrovnání a pokud nevznikl nárok na pozůstalostní penzi, nebo pokud se nároku na pozůstalostní penzi všechny oprávněné osoby písemně vzdaly. Výše odbytného se stanoví jako úhrn příspěvků zaplacených účastníkem a podílu na výnosech hospodaření penzijního fondu odpovídající výši jím zaplacených příspěvků. Odbytné nezahrnuje státní příspěvky a podíly na výnosech z hospodaření penzijního fondu odpovídající státním příspěvkům. V případě výplaty odbytného jsou celkové výnosy v penzijním fondu zdaněny vyšší sazbou 25 % [10].

Na obrázku č. 2 můžeme vidět systém vyplácení dávek neboli penzí. Názorně jsou zde zakresleny podmínky či situace, ze kterých vyplývá čerpání jednotlivých penzí.

Obrázek 2 Schéma dávek z penzijního připojištění (Cipra, T., 2006)

2.7. Penzijní fondy

Penzijní fondy vznikly na základě zákona č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem, v platném znění, za účelem shromažďování peněz od svých klientů a jejich dlouhodobého zhodnocování. Podle tohoto zákona musí být penzijní fond založen jako akciová společnost s minimální výší základního jmění 50 000 000 Kč. Tato společnost má své vlastní představenstvo a dozorčí radu. Na správné hospodaření společnosti dohlíží ze zákona Česká národní banka. Za správné vedení běžných účtů, na které plynou příspěvky účastníka a státu, a za kontrolu stavu cenných papírů v portfoliu má odpovědnost depozitář – obvykle některá banka [7].

Základními, veřejně dostupnými dokumenty penzijního fondu jsou status a penzijní plán. Status penzijního fondu se týká spíše jeho investiční strategie a principů rozdělování jeho výnosů v jednotlivých letech. Penzijní plán popisuje například způsob ukončení vašeho penzijního připojištění formou výplaty dávek, jednorázové vyrovnání nebo odbytného a ošetřuje také případný přestup účastníka do jiného penzijního fondu.

Výše uvedené dokumenty ilustruje tabulka č. 1.

Status a penzijní plán penzijního fondu

Obsah statusu	- zaměření a cíle investiční strategie penzijního fondu
	- druhy aktiv, do kterých bude fond investovat
	- zásady hospodaření penzijního fondu
Obsah penzijního plánu	- druhy vyplácených penzí a ostatních dávek z penzijního připojištění
	- podmínky nároku na výplaty dávek
	- způsob výpočtu dávek
	- výši příspěvků
	- pravidla a způsob placení příspěvků
	- pravidla pro přestup z jednoho nebo do druhého penzijního fondu
- způsob podílu na hospodaření penzijního fondu	

Tabulka 1 Obsah statusu a penzijního plánu (Filip M., 2006)

2.7.1. Hospodaření penzijního fondu

Penzijní fond musí s majetkem hospodařit s odbornou péčí a s cílem zabezpečit spolehlivý výnos. Jakmile penzijní fond zjistí, že není způsobilý krýt nároky na dávky z penzijního připojištění, je povinen přijmout opatření k nápravě a neprodleně informovat Českou národní banku. Penzijní fond nesmí se svým majetkem nakládat způsobem, který by byl v rozporu se zájmy účastníků.

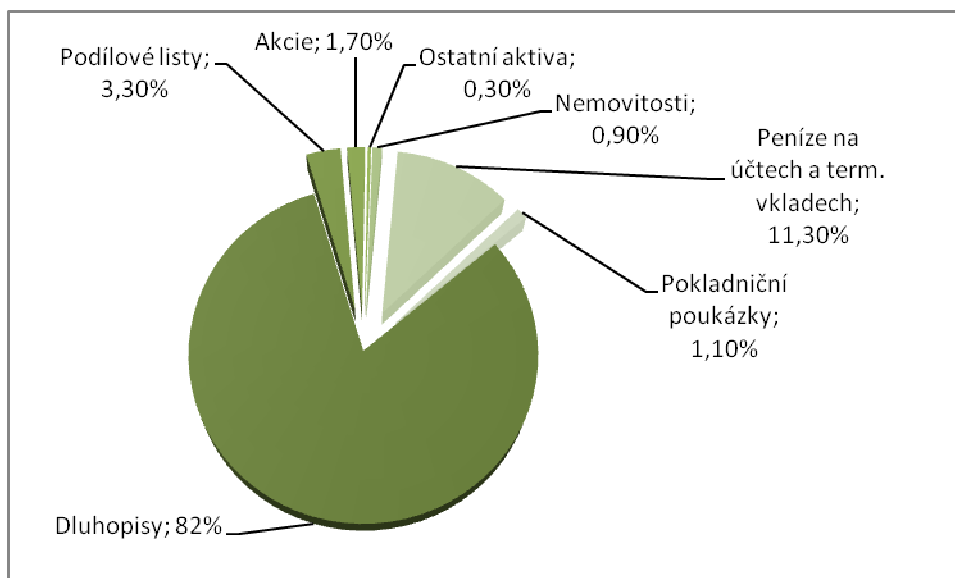
Zákon vymezuje přesné kategorie cenných papírů a alokační limity pro portfolio penzijních fondů, mezi nimi následující:

- státní dluhopisy a dluhopisy centrálních bank zemí OECD,
- dluhopisy evropských institucí (např. EIB, EBRD),
- cenné papíry obchodované na finančních trzích zemí OECD (včetně akcií),
- otevřené podílové fondy,
- movité věci nabízející zhodnocení,
- nemovitosti (domy, byty, pozemky a další),
- peněžní vklady u bank.

Investiční limity ze zákona:

- Max. 5 % majetku může penzijní fond umístit jinými způsoby, než jsou vymezené výše zmíněné kategorie cenných papírů.
- Min. 50 % portfolia musí být alokováno v české měně.
- Max. 70 % portfolia může fond umístit do podílových fondů, cenných papírů na burzách ve státech OECD, např. akcií, investičních certifikátů apod., movitých a nemovitých věcí.
- Max. 10 % majetku penzijního fondu může tvořit hodnota cenných papírů vydaných jedním emitentem.
- Max. 10 % majetku penzijního fondu může tvořit celková hodnota movitých a nemovitých věcí [8].

Složení portfolia penzijních fondů v % k 31.12.2009

Graf 1 Struktura investičního portfolia penzijních fondů (APF ČR, 2009)

Obrázek č. 3 ilustruje skutečnost, že penzijní fond peněžní prostředky zhodnocuje obezřetným, konzervativním investováním na finančních trzích. Největší část prostředků investuje do dluhopisů, které představují téměř 82 % v celkovém portfoliu za rok 2009.

2.8. Příspěvky do penzijního fondu

Majetek v penzijním fondu se skládá ze čtyř položek – vlastní příspěvky účastníka, státní příspěvek, případný příspěvek zaměstnavatele a podíl na výnosech celkového majetku účastníka [10].

Penzijní fond je povinen průběžně evidovat stav příspěvků zaplacených ve prospěch jednotlivých účastníků. Příspěvky rozděluje pro účel evidence následujícím způsobem:

- příspěvky účastníka,
- příspěvky účastníka nárokovatelné pro odpočet ze základu daně z příjmů účastníkem, který je poplatníkem daně,
- příspěvky placené zaměstnavatelem
- a na ostatní příspěvky zaplacené ve prospěch účastníka.

Dále je penzijní fond povinen odděleně evidovat stav státních příspěvků jednotlivých účastníků a podílů na výnosech hospodaření penzijního fondu.

2.8.1. Příspěvek účastníka

Výše příspěvku účastníka se stanoví na kalendářní měsíc. Přitom příspěvek nesmí být nižší, než je částka zakládající nárok na státní příspěvek. Účastník má právo změnit výši svého příspěvku. Změna výše příspěvku je možná pouze do budoucna [5].

Účastník si může zvolit, v jakém časovém intervalu bude příspěvek zasílat, zda měsíčně, čtvrtletně nebo jednou za rok. Minimální výše měsíčního příspěvku činí 100 Kč.

Příspěvky se platí do konce kalendářního měsíce, na který se platí, nebo pokud se příspěvky platí dopředu na delší období, do konce prvního kalendářního měsíce tohoto období. Účastník nemůže platit příspěvek současně na penzijní připojištění u více penzijních fondů.

2.8.2. Příspěvek třetí osoby

Za účastníka může s jeho souhlasem platit penzijnímu fondu příspěvek nebo jeho část třetí osoba. Účastník je povinen tuto skutečnost předem písemně oznámit penzijnímu fondu.

Příspěvek zaměstnavatele

Též zaměstnavatel jako třetí osoba může za své zaměstnance, kteří jsou účastníky penzijního připojištění, platit příspěvek nebo jeho část. Jeho iniciativa je pouze dobrovolná, zaměstnanec nemůže příspěvek zaměstnavatele nárokovat. Zaměstnavatelé mohou rovněž tvořit fond kulturních a sociálních potřeb a hradit z tohoto fondu příspěvek nebo jeho část za své zaměstnance. Na příspěvek placený zaměstnavatelem zcela nebo zčásti za své zaměstnance se neposkytuje státní příspěvek.

Zaměstnavatel nesmí ovlivňovat zaměstnance při výběru penzijního fondu. Zaměstnavatel nesmí přijmout pobídku v souvislosti s poskytováním příspěvku na penzijní připojištění jeho zaměstnancům.

Existuje dvojí motivace pro zaměstnavatele přispívat účastníkovi na penzijní připojištění. Zaprvé příspěvek představuje skutečnost, že si zaměstnavatel poskytnutou částku může zahrnout do daňově uznatelných nákladů. Druhá výhoda vyplývá z podstaty příspěvku jako formy zaměstnanecké výhody, ze které zaměstnavatel neplatí sociální a zdravotní pojištění [6].

2.8.3. Státní příspěvek

Ve prospěch účastníků se poskytují státní příspěvky ze státního rozpočtu. Penzijní fond je povinen evidovat státní příspěvky poskytnuté ve prospěch jednotlivých účastníků a hospodařit s nimi stejným způsobem jako s příspěvky zaplacenými účastníky. Na každý kalendářní měsíc náleží za každého účastníka, který včas zaplatil na tento měsíc příspěvek, jeden státní příspěvek.

Výše státního příspěvku na kalendářní měsíc se stanoví podle měsíční výše příspěvku účastníka placeného na budoucí nárokovatelné penze. Tyto penze jsou odvozeny od příspěvkového penzijního plánu. Způsob výpočtu státní podpory popisuje tabulka č. 2.

Státní příspěvek k výši příspěvku účastníka v Kč

Měsíční platba	Státní příspěvek
100 až 199	50 Kč + 40 % z částky nad 100 Kč
200 až 299	90 Kč + 30 % z částky nad 200 Kč
300 až 399	120 Kč + 20 % z částky nad 300 Kč
400 až 499	140 Kč + 10 % z částky nad 400 Kč
500 a více	150 Kč

Tabulka 2 Výše státního příspěvku (Zákon č.42/1994 Sb.)

Platí-li účastník například měsíční příspěvek ve výši 450 Kč, přispíval by stát účastníkovi měsíčně celkem 145 Kč (= 140 + 10 % z 50 Kč).

Pokud účastník platí příspěvek za delší období než kalendářní měsíc, stanoví se výše státního příspěvku podle průměrné měsíční výše připadající na toto období.

2.8.4. Podíl na výnosech z hospodaření

Účastník má nárok na podíl z ročního hospodářského výsledku penzijního fondu. Výsledek hospodaření z velké části pochází z investování penzijního fondu na finančních trzích. Penzijní fondy jsou povinny ze zákona každoročně připisovat klientům kladné zhodnocení.

Penzijní fond rozděluje zisk tak, že nejméně 5 % připadá do rezervního fondu a nejvíce 10 % se rozděluje podle rozhodnutí valné hromady, pokud se dále nestanoví jinak. Zbylá část se použije ve prospěch účastníků a osob, jejichž penzijní připojištění zaniklo v roce, za který se zisk rozděluje [4].

Průměrné reálné zhodnocení investičních portfolií českých penzijních fondů je poměrně nízké – hlavně s přihlédnutím k tomu, že mají jeden z nejdelších investičních horizontů mezi institucionálními investory. Objektívni důvody proč nejsou vyšší výnosy – je dáno zákonem, kam smí české penzijní fondy investovat. Penzijní fond využívá investice s minimálním rizikem a stabilními výnosy: převážně státní cenné papíry, dluhopisy, akcie a termínované vklady.

2.9. Daňové zvýhodnění

Pro účastníka

Daňové výhody s penzijního připojištění pro účastníka plynou ze zákona o daních z příjmů. Účastník si může od základu daně v daném roce (zdaňovacím období) odečíst své zaplacené příspěvky na penzijním připojištění za tento rok. Částka, kterou si účastník může takto odečíst, se rovná úhrnu příspěvků zaplacených na penzijním připojištění sníženému o 6 000 Kč. Následující tabulka č. 3 ukazuje výpočet roční daňové úspory, tedy peněžní sumy, které díky penzijnímu připojištění klient nemusí odvést státu na dani z příjmů. S penzijním připojištěním ušetří účastník z příkladu znázorněného v tabulce ročně 1 800 Kč.

Daňová úspora

Měsíční příspěvek	1 500
Roční příspěvky celkem = měsíční příspěvek *12	18 000
Snížení ročních příspěvků o 6 000 Kč	12 000
Daň z příjmů	15 %*
Daňová úspora = 12 000*15 %	1 800

Tabulka 3 Výpočet daňové úspory při měsíčním příspěvku 1 500 Kč (Filip M., 2006)

* Je použita sazba daně z příjmů fyzických osob za rok 2011.

Maximální částka, kterou lze takto odečíst za zdaňovací období od základu daně z příjmů fyzických osob, činí 12 000 Kč. Tato daňová úleva, která se týká všech poplatníků této daně (tj. nejen zaměstnanců), tak navazuje na podporu penzijního připojištění formou státního příspěvku.

Pro zaměstnavatele

Příspěvek na penzijní připojištění zaměstnance je pro zaměstnavatele výhodnější, než kdyby zaměstnanci o stejnou částku byla zvýšena mzda. Neplatí z něj totiž do stanoveného limitu sociální ani zdravotní pojištění a ani daň z příjmů. Limit platby zaměstnavatele na penzijní připojištění zaměstnance představuje v celkovém úhrnu nejvýše 24 000 Kč ročně; do této částky se kromě penzijního připojištění započítává též pojistné, které hradí zaměstnavatel pojišťovně na jeho soukromé životní pojištění [6].

Od roku 2000 do zdaňovacího období roku 2007 (včetně) platilo, že za výdaj (náklad) vynaložený zaměstnavatelem se podle zákona o daních z příjmů považuje také příspěvek zaměstnavatele poukázaný na účet jeho zaměstnance u penzijního fondu, maximálně však do výše 3 % vyměřovacího základu zaměstnance pro pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Od roku 2008 došlo ke zrušení tohoto limitu, takže za výdaj (náklad) zaměstnavatele se považuje příspěvek zaměstnavatele poukázaný na účet jeho zaměstnance u penzijního fondu v plné výši (tj. bez limitu), pokud závazek zaměstnavatele přispívat na penzijní

připojištění svých zaměstnanců vyplývá z kolektivní smlouvy, vnitřního předpisu zaměstnavatele nebo pracovní či jiné smlouvy.

2.10. Garance v penzijním připojištění

Garance při úpadku penzijního fondu

Penzijní fond má ze zákona formu akciové společnosti. V případě úpadku penzijní fond, obdobně jako jakákoliv jiná akciová společnost, odpovídá za všechny své závazky (i za závazky vůči účastníkům penzijního připojištění) celým svým majetkem. Proto v penzijním připojištění stát neposkytuje garanci vložených prostředků při úpadku penzijního fondu (jak je tomu například u bank, kde existuje Fond pojištění vkladů). Svých nároků se účastník může domáhat soukromoprávní cestou.

Garance výnosů

Jedná se výhradně o garanci ze strany penzijního fondu, nikoliv státu. Tato forma garance v penzijním připojištění představuje zaručení nezáporného ročního zhodnocení vložených prostředků. Vyplývá ze zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem a spočívá v tom, že pokud by výsledkem hospodaření penzijního fondu byla ztráta, je povinností penzijního fondu zabezpečit její pokrytí z vlastních zdrojů (tj. nerozdělený zisk minulých let, rezervní fond, další fondy tvořené ze zisku). Nestačily tyto zdroje, musí být ztráta kryta snížením základního kapitálu penzijního fondu [11].

3. Metodika

V teoretické části byly předloženy základní informace pro pochopení podstaty penzijního připojištění. Zdroje pro tuto část byly čerpány z příslušné odborné literatury. Problematika penzijního připojištění je převážně založena na studiu prováděcích právních předpisů. A dále pro celkové poznání daného tématu bylo nezbytné se seznámit se strukturou penzijního systému.

Cílem práce je poskytnout informační přehled o penzijním připojištění, jako o dobrovolné formě zajištění peněžních prostředků na stáří. Stěžejním základem práce je získat potřebná data k zjištění preferencí občanů týkající se sjednaného penzijního připojištění a dalších doplňkových produktů.

V úvodu praktické části bude nastíněn vývoj ekonomické teorie a praxe, který vedl k současnému stavu penzijního systému. Kromě demografických údajů bude také stručně popsána důchodová reforma v ČR v samostatné kapitole. Bude naznačen dnešní stav nabídky a využívání penzijního připojištění. Pro posouzení stavu penzijního připojištění v České republice budou předloženy údaje ilustrující jeho vývoj. Data budou čerpána z internetových stránek jednotlivých institucí – Ministerstva práce a sociálních věcí, Českého statistického úřadu, Ministerstva financí, Asociace penzijních fondů a České správy sociálního zabezpečení. Všechny použité zdroje jsou uvedeny v seznamu literatury.

Hlavním úkolem aplikační části je provést analýzu shromážděných dat z dotazníkového šetření provedené autorkou práce. Ke zpracování údajů bude použit tabulkový program Microsoft Office Excel 2007, programovací prostředí R 2.12.1 a program CANOCO for Windows 4.5. Záměrem použití statistických metod je charakterizovat atributy penzijního připojištění a zjistit faktory, které ovlivňují volbu klientů ohledně tohoto produktu.

Na začátku budou charakterizovány základní informace o výběrovém souboru, a poté budou výsledky šetření analyzovány statistickými metodami. Podle potřeby budou použity dva druhy třídění, třídění 1. stupně (četnosti) a třídění 2. stupně

(kontingenční tabulky). Bude snaha nalézt vztahy mezi jednotlivými atributy a vyvrátit či podložit vyřčené hypotézy. Na závěr bude komplexně shrnuta vypovídací schopnost dotazníkového šetření.

3.1. Stanovení hypotéz

Pro testování daného vzorku dat z dotazníkového šetření byly stanoveny a následně budou ověřovány tato tvrzení.

Deskriptivní hypotézy:

- 1) Nejčastějším důvodem nestrádání peněžních prostředků je obava o znehodnocení úspor nebo nedostatek finančních prostředků.
- 2) Lidé si spoří nejčastěji nebo chtějí spořit do 500 Kč měsíčně na penzijní připojištění.
- 3) Zaměstnavatelé svým zaměstnancům přispívají na penzijní připojištění.
- 4) Lidé si většinou zřizují nebo chtějí zřídit penzijní připojištění do 30 let věku.

Explanační hypotézy (předpokládají existenci vztahu příčiny a následku):

- 5) Lidé vnímající penzijní připojištění jako zajištění peněžních prostředků na stáří mají sjednané penzijní připojištění nebo se chystají jej založit.
- 6) Obavy z výrazného poklesu životní úrovně v důchodovém věku mají spíše ženy (odpověděly možnost rozhodně ano).
- 7) Vzdělanější osoby (bakalářští a magisterští absolventi) si představují vyšší důchod (nad 15 000 Kč), zatímco osoby s nižším stupněm vzdělání se spokojí s nižším důchodem.
- 8) Pro nízko-příjmové skupiny (s měsíčním příjmem do 10 000 Kč) představuje penzijní připojištění výraznou (vysokou) finanční zátěž.
- 9) Respondenti s vyšším příjmem si přispívají na penzijní připojištění vyšší částkou.
- 10) Vzdělanější lidé si začali spořit od nižšího věku než osoby s nižším stupněm vzdělání.

3.2. Testování hypotéz

Metodický postup testování hypotéz je rozdělen dle jejich charakteru. Deskriptivní hypotézy budou zhodnoceny pomocí jednoduché statistiky, která zahrnuje ukazatel četnosti. Podkladem k testování jsou už vytvořené tabulky v analýze jednotlivých otázek dotazníkového šetření. K prokázání hypotéz tohoto typu bude použit Chí-kvadrát test dobré shody. Test dobré shody odpovídá na otázku, zda jsou rozdíly mezi empirickými (pozorovanými) četnostmi a teoretickými (očekávanými) četnostmi náhodné či nikoliv. Nulová hypotéza vyjadřuje očekávání, že pozorované a očekávané četnosti se neliší. Hypotézy jsou:

$$H_0 : F(x) = F_0(x),$$

$$H_A : F(x) \neq F_0(x).$$

Rozdíl mezi pozorovanými a očekávanými četnostmi zachycuje testovací statistika, která má tvar:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^k \frac{(n_i - np_i)^2}{np_i}$$

kde k = počet možných hodnot kategoriální proměnné,

n_i = pozorovaná četnost v kategorii i ,

np_i = teoretická (očekávaná) četnost v kategorii i vypočítaná za předpokladu platnosti H_0 ,

n = rozsah výběru,

p_i = teoretická pravděpodobnost kategorie i [12].

K prokázání explanačních hypotéz bude použita mnohorozměrná analýza. Testování bude provedeno pomocí programu CANOCO for Windows 4.5. Získaná data z dotazníkového šetření se upraví v programu Microsoft Excel, aby se výsledná tabulka mohla uložit pomocí WCanoImp do formátu pro program CANOCO. Bude použita kanonická korespondenční analýza (Canonical correspondence analysis, CCA), která slouží pro k analyzování dat s dlouhými gradienty prostředí, kde jednotlivé vysvětlované proměnné vykazují po tomto gradientu unimodální odpověď (ve formě Gaussovy křivky, která ukazuje optimum vysvětlované proměnné po gradientu prostředí). Výstupem toho je ordinační diagram nakreslený v programu CanoDraw for Windows.

Testování významnosti vztahů, zda jsou charakterizované proměnné v hypotézách průkazné, bude provedeno pomocí Monte Carlo permutačního testu. Pro účely testování v tomto testu byl zvolen počet celkových permutací 999. Nulová hypotéza je formulována takovým způsobem, že odpověď (druhové členění) je na charakteristikách prostředí nezávislé. Výsledná hladina významnosti má tvar:

$$P = \frac{1+m}{1+n};$$

kde m = počet náhodných permutací, pro které byla statistika testu vyšší než pro originální data;

n = celkový počet permutací [13].

Data z dotazníkového šetření nejsou vyvážená, například převažují respondenti v nejnižších věkových skupinách. Proto vysvětlená variabilita v datech v jednotlivých hypotézách je touto nevyvážeností ovlivněna.

4. Vývoj ekonomické teorie a praxe

4.1. Ekonomické směry a úloha státu

Dvacáté století bylo obdobím, ve kterém proběhly změny ve způsobu organizování společnosti zejména v ekonomii.

Za zakladatele moderní ekonomie je považován Adam Smith. Vznik této ekonomie se datuje od 18. století. Adam Smith, David Ricardo, Friedrich August von Hayek a Milton Friedman patří mezi představitele klasického tzv. liberálního pojetí ekonomie. Klasický směr vyslovuje myšlenku, že pro fungování ekonomiky je nezbytná existence volných trhů automaticky udržovaných při plné zaměstnanosti bez centrálního řízení. Ekonomové se soustředí především na analýzu fungování tržního mechanismu. Důsledkem je velmi umírněné zasahování států do ekonomiky, která se tak vyvíjí spontánně.

Dvacátá a třicátá léta 20. století přinesly změnu chápání ekonomie jako společenské vědy. Hlavní podíl na této změně nesla světová hospodářská krize v roce 1929. Způsobila bankroty firem, obrovský pokles produkce a nárůst nedobrovolné nezaměstnanosti. Cílem ekonomů přestával být co možná přesný popis skutečnosti a stále více se jím stávalo úsilí odhalit nedostatky ekonomického systému. Záměrem jejich snažení bylo zjistit způsob, jak tyto nedostatky odstranit nebo alespoň zmírnit. Vzniklo nové pojetí ekonomie, keynesiánství, které poukazuje na nedokonalost trhu a zkoumá možnosti vládní regulace. Nejvlivnějším ekonomem tohoto ekonomického směru se stal John Maynard Keynes. Změna, zkoumající možnosti vládní regulace, se projevila v prudkém nárůstu státních zásahů do ekonomiky [14].

4.2. Důchodový systém – dědictví minulosti

Systém důchodového pojištění představuje ekonomický závazek státu, filosofie jeho konstrukce a způsoby jeho financování jsou dnes především přeneseny na vládní aparát.

Pravděpodobně nejzávažnějším dědictvím rozsáhlých vládních zásahů, s jakým se v současné době ekonomové a politikové musí potýkat, je vysoká očekávaná úroveň státní péče o všechny obyvatele. Stát v minulosti zavedl bezplatné zdravotnictví,

školství, výrazně subvencoval kulturu a vytvořil rozsáhlý veřejný sektor. Tím dosáhl toho, že vychoval své občany k spoléhání se na stát. Postupně tak narušil tradiční a dlouhodobé vazby – například péči rodičů o financování vzdělání svých dětí a následnou péči dětí o své staré rodiče, rozsáhlou sítí charitativních organizací, ale i zapojování soukromého kapitálu do poskytování veřejných služeb. Důsledkem expanze státu je zakrňování přirozených společenských mechanismů. Nikde není situace tak významná jako v důchodovém systému [15].

Celkové sociální výdaje v % z HDP

Země	1995	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU 27	.	26,4	26,9	27,2	27,1	27,1	26,7	25,7	26,4
EU 15	27,6	26,8	27,3	27,7	27,6	27,7	27,3	26,4	27,1
Česká republika	17,4	19,5	20,2	20,2	19,3	19,2	18,7	18,6	18,7

Tabulka 4 Sociální výdaje v % z HDP (Eurostat, 2010) [16]

Výdaje na důchody v % z HDP

Země	1995	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU 27	.	12,2	12,2	12,2	12,1	12,1	12	11,4	11,7
EU 15	12,5	12,4	12,3	12,4	12,3	12,3	12,1	11,6	11,9
Česká republika	7,3	8,5	8,8	8,7	8,3	8,4	8,3	8,2	8,5

Tabulka 5 Výdaje na důchody v % z HDP (Eurostat, 2010) [17]

Poznámka: Tabulky č. 4 a č. 5 byly aktuálně zveřejněny na webových stránkách Českého statistického úřadu a data byly uvedeny pouze do roku 2008.

Výdaje na starobní důchody tvoří největší položku sociální ochrany. Evropské státy věnují v průměru 45 % výdajů v oblasti sociálního zabezpečení na starobní a pozůstalostní důchody. Obecně se dá říci, že země s nejvyšší úrovní HDP na 1 obyvatele, mají tendenci vynakládat na sociální výdaje vyšší podíl HDP. Hodnoty ukazují, že Česká republika nedosahuje průměru členských států Evropské unie (EU 15, EU 27).

Penzijní systémy jsou většinou založeny na průběžném financování z daní. Tento systém se dostává do potíží, protože se stále zvyšuje počet pobíratelů důchodu a snižuje počet plátců daní. Důsledkem jsou deficity státních rozpočtů a zadlužování států.

Rozhodující faktor v průběžném systému se nazývá dependency ratio. Udává podíl počtu důchodců P na počtu ekonomicky aktivních obyvatel W :

$$\text{dependency ratio} = \frac{P}{W}$$

Projekce obyvatelstva České republiky, která byla zpracována v roce 2003, udává skutečnost, jak výrazně populace zestárne. Podíl osob ve věku nad 65 let by se mohl v roce 2050 přiblížit k jedné třetině. Aktuální zpracování dat z této projekce je zachyceno v tabulce č. 6.

Makroekonomické předpoklady projekcí

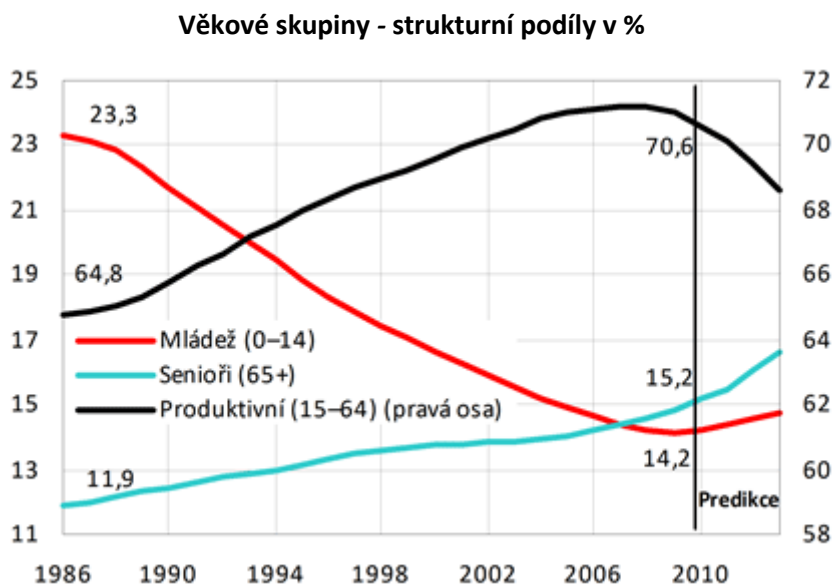
V % HDP	Rok						
	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Růst produktivity práce	4,1	3,0	2,9	1,8	1,7	1,7	1,7
Reálný růst HDP	5,2	3,0	2,5	1,4	0,9	0,7	1,1
Celková míra participace (ve věku 15-64)	70,0	73,5	73,9	72,5	72,3	73,5	73,5
Míra nezaměstnanosti	5,4	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Podíl populace starší 65 let na celkové populaci	14,6	17,9	20,2	22,9	26,3	30,9	33,4

Tabulka 6 Makroekonomická projekce do roku 2060 (Ministerstvo financí a AWG, 2008) [18]

Poznámka: Předpoklady projekcí a jejich analýza vychází z dlouhodobých předpokladů AWG a neodrážejí aktuální střednědobý makroekonomický a fiskální výhled ČR.

Podle dat mezinárodní organizace OECD z roku 2009 jsou zřejmé pro Českou republiku tyto skutečnosti o demografickém vývoji. V posledních letech se výrazně zvýšila očekávaná délka života 65letých občanů, a to až na 81,6 roku. Prodlužující se délka života a nízká porodnost mají za následek stárnutí populace, již nyní připadá na produktivní obyvatelstvo 22,1 % občanů starších 65 let. Na jednu ženu v reprodukčním věku připadá přibližně 1,2 dítěte, což je jedna z nejnižších hodnot ze zemí EU [19].

Podle grafu č. 2 zpracovaného Ministerstvem financí ČR lze konstatovat, že česká populace má v současnosti z ekonomického pohledu stále ještě příznivou strukturu s vysokým podílem obyvatel v produktivním věku (15 – 64 let), který zřejmě dosáhl svého maxima na přelomu let 2008 a 2009.

Graf 2 Věková struktura obyvatelstva ČR (Ministerstvo financí ČR, 2010) [20]

5. Důchodová reforma v ČR

Česká republika jako jedna z mála bývalých komunistických zemí doposud nezavedla druhý tzv. kapitálový pilíř založený na penzijních fondech. V zemích jako Bulharsko, Chorvatsko, Estonsko, Maďarsko, Lotyšsko, Polsko nebo Slovensko již zavedený pilíř povinných penzijních fondů mají. Současný důchodový systém v ČR je nediverzifikovaný (přibližně 94 % příjmů důchodců pochází ze základního důchodového pojištění) a velmi solidární.

Pro zajištění finanční rovnováhy průběžně financovaného základního důchodového pojištění, a tudíž pro plné krytí jeho budoucích závazků zdroji, je nezbytné:

- **pokračovat v postupných parametrických úpravách průběžně financovaného základního důchodového pojištění,**
- **penzijní systém doplnit tzv. kapitalizačním pilířem.**

V programovém prohlášení vlády je konstatováno, že záměrem vlády je v co nejvyšší míře respektovat závěry tzv. „Bezděkovy komise“ k reformě důchodového systému.

Výše jmenovaná komise zdůrazňuje následující činnosti:

- jedním z cílů je zvýšit diverzifikaci příjmů budoucích důchodců;
- zároveň se bude postupovat tak, aby byly zajištěny co nejnižší dopady na nejzranitelnější skupiny obyvatel;

- vlastní podoba kapitalizačního pilíře by měla splňovat požadavky maximální bezpečnosti správy svěřených prostředků a současně
- minimalizovat náklady spojené se získáváním klientů a správou klientských prostředků [21].

V současné rozpočtově obtížné době bylo základním rámcem a podmínkou řešení nenavýšovat výdajový rámec důchodové systému. **Jsou zamýšleny parametrické úpravy základního důchodového pojištění týkajících se těchto oblastí:**

- základní parametry pro výpočet důchodu,
- valorizace vyplácených důchodů,
- zvyšování důchodového věku.

Hlavní důvody pro reformu

1. Stárnutí obyvatelstva přináší značný tlak na průběžný systém,
V roce 2008 byl důchodový účet vyrovnaný. Dnes chybí ročně 30 – 40 mld. Kč.
 - Přibylo 80 000 důchodců (~ 10 mld. Kč)
 - Ubylo 180 000 zaměstnanců (~ 15 mld. Kč)
 - Mimořádná valorizace 2006 a 2007 (~ 15 mld. Kč)
2. malý rozvoj soukromých úspor na stáří,
3. nevhodná regulace penzijních fondů a jejich malé výnosy [22].

Zavedení II. pilíře

Vláda navrhla zavést možnost dobrovolného rozhodnutí o vyvázání 3 % ze současné pojistné sazby 28 %. Podmínkou bude, že si k vyvázaným procentům jednotlivec přidá ještě částku ve výši dvou procentních bodů z vlastních peněz. Vláda neplánuje zavést spoření povinně, jak navrhovala Bezděkova komise. Rozhodnutí o vyvázání bude dobrovolné, ale nevratné. Rozhodnout se bude moci občan do dosažení věku 35 let. Před faktickým spuštěním nového systému se občané nad 35 let budou moci rozhodnout v určené časové lhůtě (1. 7. 2012 - 31. 12. 2012) o vstupu do systému.

Finanční prostředky v penzijních fondech při dosažení důchodového věku bude možné čerpat formou „klasické“ anuity, eventuálně anuity umožňující vznik pozůstalostního

důchodu (na tři roky). Bude zavedena rovněž možnost čerpání „renty“ po dobu nejméně 20 let.

Prostředky ve II. pilíři budou spravovat současné penzijní fondy za podmínky transformace (získání licence) a nově založené penzijní společnosti. Investiční profily budou povinně definovány jako dynamické, vyvážené a konzervativní. U současných penzijních fondů dojde k oddělení majetku účastníků a správce [23].

Faktory ovlivňující důchodovou reformu

Moc odborových svazů. Odbory jsou často vedoucím hráčem v rámci důchodové reformy. Představují roli oponenta reformy. V závislosti na jejich postavení a moci ve státě se odvíjí výsledek důchodové reformy. Čím vyšší je podíl pracovní síly, která patří k odborovým svazům, tím větší je jejich vliv. Druhou významnější proměnou odborů představuje kolektivní vyjednávání.

Finanční instituce. Literatura uvádí skutečnost, že finanční instituce mají rostoucí vliv na rozpočtové výsledky. Jejich finanční stabilita by měla zabránit vládám v prohlubování penzijních závazků a usnadnit restriktivní reformy.

Výdaje na důchody. Důchodovou reformu ovlivňuje, jak současná, tak očekávaná výše těchto výdajů. Na jedné straně, čím jsou výdaje vyšší, tím je pravděpodobnější, že vlády mohou mít větší tendenci k zavedení reformy.

Prefunding (diverzifikace). Zda lidé využívají jiných zdrojů k dosažení dostatečného důchodu v důchodovém věku. Čím rozšířenější je vlastní spoření důchodu, tím menší dopad představuje reforma státního pilíře.

Veřejný dluh. Vliv veřejného dluhu je udáván v procentech na HDP. Vysoké dluhy činí reformu naléhavější. Vláda si nemůže dovolit další zvyšování dluhů.

Demografický vývoj. Ukazatelé, jako je počet osob v důchodovém věku, porodnost a prodlužující se délka dožití, jsou rozebrány v předchozí kapitole [24].

6. Vývoj penzijního připojištění

V systému penzijních fondů je nyní evidováno 4,5 mil. účastníků, kteří měli ke konci roku 2010 celkově v penzijních fondech uloženo 218,7 mld. Kč. Počet účastníků a objem uložených prostředků se trvale zvyšuje, a to i přes ekonomickou recesi a průměrně nízké výnosy v posledních dvou letech. Roste počet účastníků, kterým na jejich penzijní připojištění přispívá zaměstnavatel. Jejich podíl představuje téměř třetinu (30,17 %) všech účastníků. Podle údajů z Ministerstva financí ČR průměrný měsíční příspěvek účastníka, který činí necelých 440 Kč, je nepříznivým ukazatelem skutečnosti, jak nízkou hodnotu si občané ukládají v penzijním připojištění, a navíc klesá jeho podíl k průměrné mzdě. Výše zmíněný průměrný příspěvek je hodnocen jako nízký, protože vzhledem k finančním propočtům z řad statistických expertů naspořená hodnota příspěvků nepokryje životní náklady osoby v době, kdy dosáhne důchodového věku.

Účastníci penzijního připojištění v mil.

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet účastníků	2,4	2,5	2,6	2,7	3	3,3	3,6	3,9	4,2	4,4	4,5

Tabulka 7 Počet účastníků penzijního připojištění v mil. (Ministerstvo financí ČR, 2011) [25]

Tabulka č. 7 sleduje dynamiku růstu počtu účastníků penzijního připojištění. Obsahuje hodnoty od roku 2000 do roku 2010. Počet účastníků během záznamovaného období stabilně rostl, pozitivní hodnocení stavu je však zmírněno skutečností, že trend růstu vykazuje nízké přírůstky v jednotlivých letech.

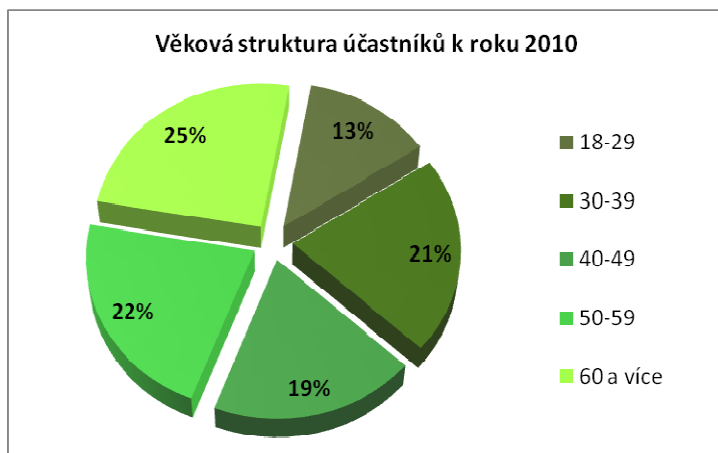
Průměrný měsíční příspěvek účastníka v Kč

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Příspěvek účastníka	326,2	340,3	354	383,7	396,8	407,9	430,8	449,7	450,5	443,9	439,6

Tabulka 8 Výše průměrného měsíčního příspěvku účastníka v Kč (Ministerstvo financí ČR, 2011) [25]

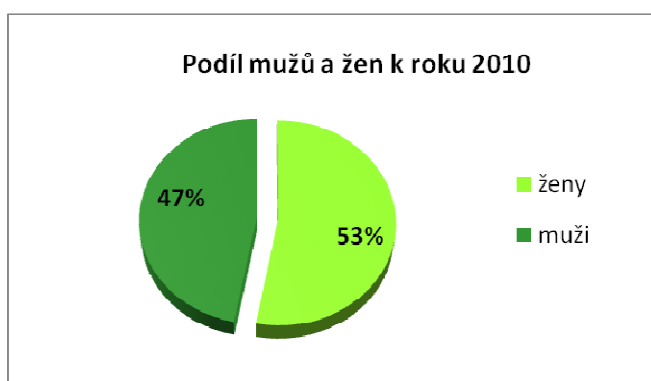
V tabulce č. 8 lze sledovat vývoj průměrného měsíčního příspěvku účastníka, jehož hodnota se do roku 2008 zvyšovala a poslední dva roky (2009, 2010) zaznamenává pokles.

Struktura účastníků penzijního připojištění k 31. 12. 2010 je popsána v níže uvedených grafech. Podle dat Asociace penzijních fondů v ČR se věková skladba klientů od roku 2005 k roku 2010 příliš razantně nemění. Poměr žen a mužů je vyrovnaný.

Graf 3 Struktura účastníků z hlediska věku (APF ČR, 2011) [26]

Graf č. 3 ilustruje, že nejméně zastoupenou věkovou skupinou je nmladší klientský kmen ve věkové kategorii 18 – 29 let s 13 % účastníků penzijního připojištění. Když porovnáme mezi sebou ostatní věkové intervaly, jsou zastoupeny poměrně vyrovnaně. Věkové rozmezí 30 – 39 let mírně převyšuje o 2 % následující věkový limit 40 – 49 let. Věkové kategorie účastníků 50 – 59 let a 60 a více let dohromady tvoří téměř polovinu klientského kmene penzijních fondů (47 %).

Graf 4 Struktura účastníků z hlediska pohlaví (APF ČR, 2011) [26]

Z celkového počtu 4,40 mil. účastníků za rok 2010 se účastnilo penzijního připojištění 2,38 mil. žen a 2,12 mil. mužů.

Z tabulky č. 9 je zřejmé, že nominální roční výnosy penzijních fondů v jejich dosavadní desetileté historii od roku 2001 do 2010 kolísaly v rozmezí v průměru od 1 % do 4 %. Průměrné reálné zhodnocení investičních portfolií českých penzijních fondů je poměrně nízké – hlavně s přihlédnutím k tomu, že mají jeden z nejdelších horizontů mezi investičními nástroji na finančním trhu. Objektivní důvody, proč produkt není zhodnocen vyššími výnosy, jsou dány zákonem, kam smí české penzijní fondy investovat. Nominální hodnota ročního průměrného výnosu v jednotlivých fondech se za desetileté období pohybuje okolo 3 %. Reálná míra zhodnocení v jednotlivých letech se pohybuje od záporných hodnot (rok 2001, 2008) do 3 %. A hodnota reálného výnosu v jednotlivých penzijních fondech během uplynulé dekády nepřekročila 1 % (viz data z doplňující tabulky č. 1 v příloze č. 2).

Zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění v jednotlivých fondech v %

Název penzijního fondu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Ø
AEGON PF	x	x	x	x	x	x	4,50	3,50	2,10	2,11	3,05
Allianz PF	4,36	3,71	3,00	3,00	3,00	3,11	3,00	3,00	3,10	3,00	3,23
AXA penzijní fond	4,25	3,41	3,36	3,10	3,70	2,50	2,20	0,00	2,00	1,47	2,60
ČSOB PF Progres	3,90	4,26	4,30	5,30	5,00	2,30	2,40	0,02	1,00	1,04	2,95
ČSOB PF Stabilita	3,20	3,00	2,30	4,30	4,00	2,80	2,40	0,05	1,37	1,50	2,49
Generali PF	4,60	4,10	3,00	3,00	3,81	3,74	4,10	2,00	2,40	2,10	3,29
ING penzijní fond	4,80	4,00	4,00	2,50	4,20	3,60	2,50	0,04	0,10	2,14	2,79
PF České pojišťovny	3,80	3,20	3,10	3,50	3,80	3,30	2,40	0,20	1,20	2,00	2,65
PF České spořitelny	3,80	3,50	2,64	3,74	4,03	3,04	3,10	0,40	1,28	2,34	2,79
PF Komerční banky	4,40	4,63	3,40	3,50	4,00	3,00	2,30	0,58	0,24	2,23	2,83
Průměr	4,12	3,76	3,23	3,55	3,95	3,04	2,89	0,98	1,48	1,99	
Míra inflace	4,70	1,80	0,10	2,80	1,90	2,50	2,80	6,30	1,00	1,50	
Reálně	-0,58	1,96	3,13	0,75	2,05	0,54	0,09	-5,32	0,48	0,49	

Tabulka 9 Nominální zhodnocení majetku klientů v českých penzijních fondech (APF ČR, 2010) [27]

V rámci reformních změn bude možnost ovlivnit výši zhodnocení finančních prostředků v penzijních fondech. Pro penzijní společnosti budou povinné tyto investiční profily: dynamický, vyvážený, konzervativní a profil státních dluhopisů ČR. Dá se říci, že pro kratší dobu účasti ve druhém spořicím pilíři je vhodná konzervativnější strategie a pro mladší účastníky dynamická nebo vyvážená. Klient penzijního fondu si bude moci vybrat vzhledem k svému věku a vztahu k riziku. Občané preferující jistotu státní garance mohou využít investiční profil zaměřený na české státní dluhopisy.

7. Dotazníkové šetření

Hlavním úkolem aplikační části je provést analýzu shromážděných dat z dotazníkového šetření. Realizace výzkumu proběhla pomocí internetové dotazníkové služby www.vyplnto.cz, která zajišťuje komplexní realizace online průzkumů. Odkaz na vyplnění tohoto dotazníku byl zveřejněn na sociální síti Facebook a byl rozšířen na kontaktní emailové adresy. Předloha dotazníku vnikla začátkem listopadu roku 2010. Sběr dat se uskutečnil ve dvou obdobích 13.11 - 11. 12. 2010 a 28.2 - 21. 03. 2011. Druhá etapa sběru měla posloužit k širší variabilitě dat věkového rozpětí respondentů. Dotazník byl zcela anonymní.

Dotazník se skládá z 25 otázek, všechny jsou uzavřeného typu, přičemž respondent měl u některých otázek možnost využít polouzavřené odpovědi. Rozvětvená struktura dotazníku zapříčinila skutečnost, že respondent odpovídal v průměru na 15 otázek. Dotazník je plněm rozsahu uveden v příloze č. 1.

Nejprve byly otázky zpracovány v tabulkovém programu Microsoft Office Excel 2007. Zpracované údaje jsou slovně popsány a graficky zobrazeny v tabulkách a grafech. Následně shromážděná data byly vyhodnoceny pomocí statistických metod popsaných v metodické části diplomové práce.

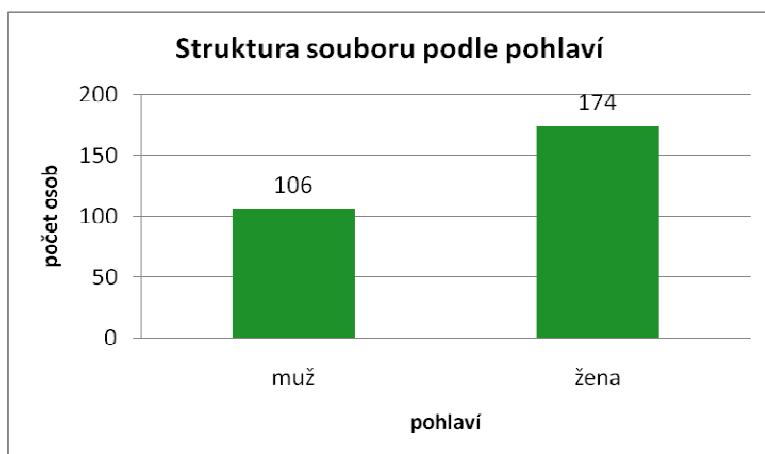
7.1. Výsledky šetření

Výběrový soubor provedeného dotazníkového šetření se skládá z respondentů náhodně vybraných občanů České republiky, kteří dosáhli věku 18 let. Zadaná věková hranice byla stanovena z důvodu, že účastníkem penzijního připojištění se může ze zákona stát osoba dosahující plnoletosti. Datový soubor obsahuje 280 respondentů. Všechna tabulková a grafická vyjádření jsou zpracovány autorkou diplomové práce v roce 2011. Je postupováno podle jednotlivých otázek. Nejprve je nastíněn přehled o struktuře respondentů.

7.1.1. Vlastnosti datového souboru

- **Hledisko pohlaví**

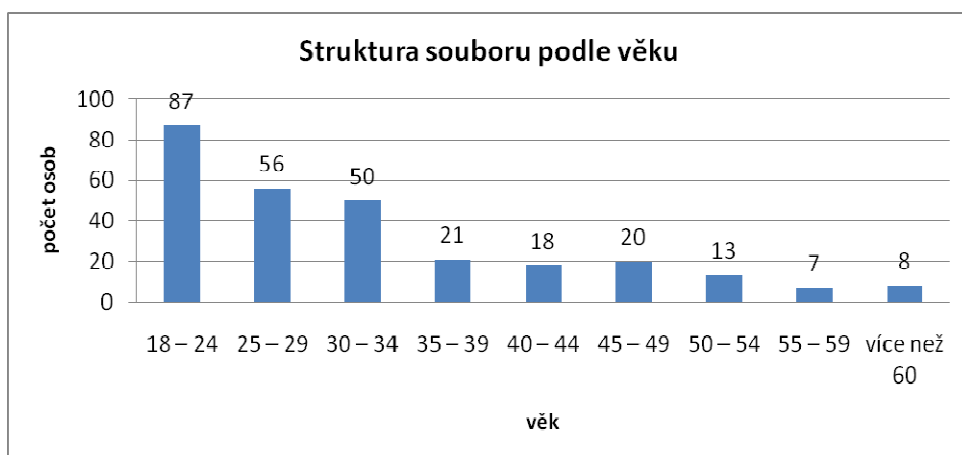
Dotazník vyplnilo 174 žen, což představuje 62 %, a 106 mužů, což představuje 38 %. Tyto skutečnosti jsou zobrazeny v grafu č. 5.

Graf 5 Struktura souboru z hlediska pohlaví

- **Hledisko věku**

Graf č. 6 znázorňuje, jakým způsobem je výběrový soubor věkově rozdělen. Dvě nejmladší skupiny, 18 – 24 a 25 – 29 let (s 31 a 20 %), tvoří polovinu respondentů. Třetí vzorek osob je charakterizován věkovým rozmezím 30 – 34 let a představuje 18 % z celkového souboru. Ostatní věkové skupiny jsou zastoupeny méně než 10 %. Lze konstatovat, že se převážně jedná o mladý statistický soubor, jež je tvořen ze 70 % osobami ve věku do 34 let.

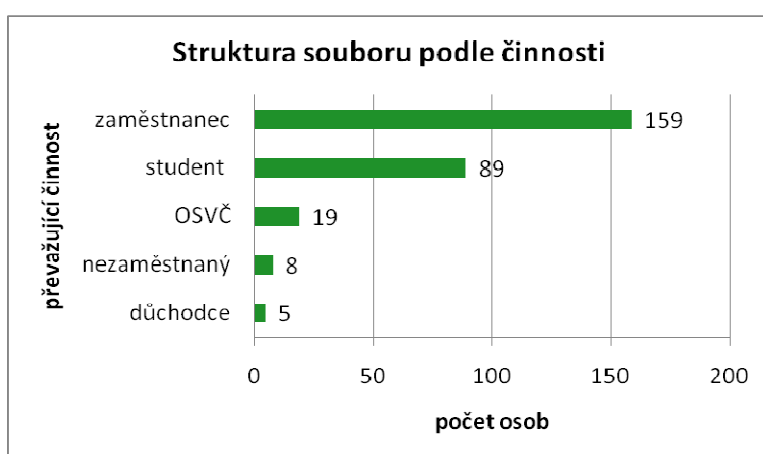

Graf 6 Struktura souboru podle věku

Věkovou skupinu 18 – 24 let tvoří převážně ženy z 84 %. Druhá skupina 25 – 29 let je rozdělena podle pohlaví na 66 % žen a 34 % mužů. Věkové rozmezí 30 – 34 let je z hlediska pohlaví zastoupeno vyrovnaně.

- **Hledisko převažující činnosti**

Absolutní hodnoty zastoupených činností lze vyčíst z grafu č. 7. V relativním vyjádření datová základna zahrnuje 57 % zaměstnanců, 31 % studentů, 7 % podnikatelů (OSVČ), 3 % nezaměstnaných osob a 2 % důchodců. Respondenti měli možnost zvolit pouze jednu činnost, kterou považují za převažující.

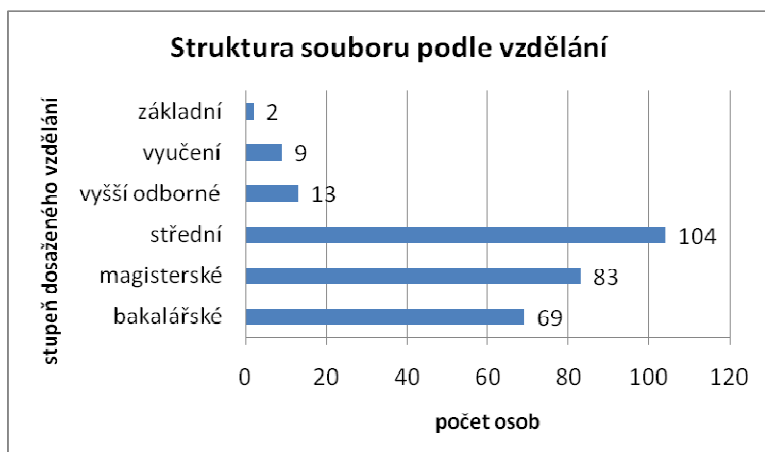

Graf 7 Struktura souboru podle převažující činnosti

Téměř polovina zaměstnanců patří souhrnně do věkové skupiny 25 – 34 let. Podle pohlaví jsou pracovníci rozděleni na 58 % žen a 42 % mužů.

- **Hledisko stupně vzdělání**

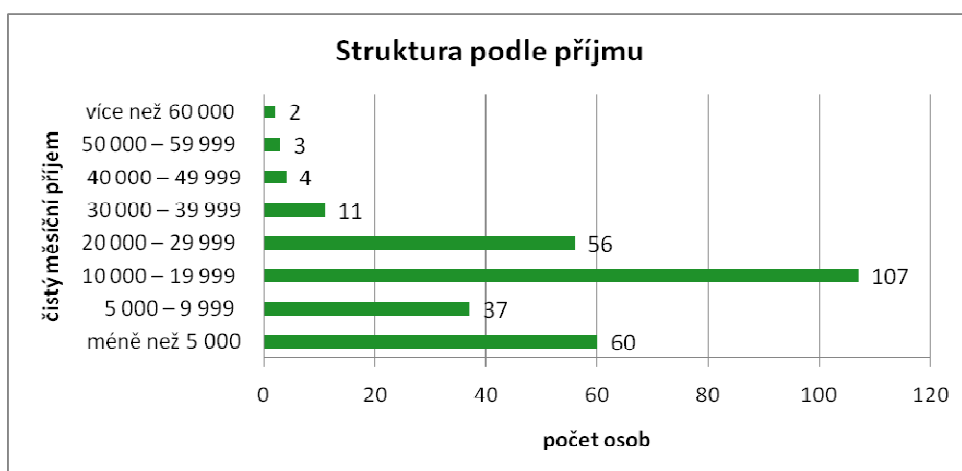
Graf č. 8 ilustruje skutečnost, že polovina osob z dotazníkového šetření obdržela vysokoškolský titul. Souhrnně vysokoškolského vzdělání dosáhlo 54 % respondentů, převedeno na jednotlivé stupně – 30 % osob absolvovalo magisterské studium a 24 % osob se charakterizují bakalářským stupněm. Střední školu, jako dosažené vzdělání, uvedlo 37 % respondentů. Nižší stupně vzdělanosti jsou zastoupeny méně než 5 %.

Graf 8 Struktura souboru podle vzdělání

- **Hledisko čistého měsíčního příjmu**

Z grafu č. 9 lze vyčíst strukturu dotazovaných osob podle toho, kolik peněžních prostředků v Kč mají měsíčně k dispozici. Nejvíce respondentů se zařadilo do třech příjmových skupin: 10 000 – 19 999 Kč, méně než 5 000 Kč a 20 000 – 29 999 Kč. Téměř 40 % osob označilo příjmové rozmezí 10 000 – 19 999 Kč a 20 % osob uvedlo, že se jejich měsíční čistý příjem pohybuje v intervalu 20 000 – 29 999 Kč. Většina osob v těchto dvou rozmezích jsou v zaměstnaneckém poměru. Nejnižší příjem méně než 5 000 Kč pobírá 21 % dotazovaných. Tato příjmová skupina je zastoupena převážně respondenty, kteří se věnují studiu. Lidé pobírající příjem nad 30 000 Kč jsou souhrně zastoupeny 7 % a polovina z nich se věnuje podnikatelské činnosti a druhá polovina je v zaměstnaneckém poměru.

Graf 9 Struktura souboru podle příjmu

7.1.2. Zhodnocení jednotlivých otázek

V této části budou zhodnoceny jednotlivé odpovědi u položených otázek. Dalším cílem je posoudit, zda možné vypořádat určité závislosti mezi jednotlivými položenými otázkami. Doplňující kontingenční tabulky jsou uvedeny v příloze č. 2.

- **Co se vám první vybaví pod pojmem penzijní připojištění?**

Otázka první je uzavřená. V dotazníku byla možnost právě jedné odpovědi.

Nejčastěji byla zvolena možnost – zajištění peněžních prostředků na stáří, 226 osob tímto způsobem odpovědělo a tvoří 81 %. Pojem spoření se vybavilo 30 dotázaným, což představuje 11 % z celkových 280 osob. Jiný pojem zaškrtno 16 lidí (6 %). Vztah prvního vybaveného pojmu a tím, jestli respondenti mají založen produkt penzijní připojištění, zobrazuje tabulka č. 10. Nejpočetněji zvolená možnost obsahuje 131 respondentů (58 %) z 226 osob, kteří mají zřízené penzijní připojištění. Pokud si respondenti představují pod pojmem penzijní připojištění jiný pojem, potom většina z nich nemá sjednaný tento produkt.

První pojem PP / Zřízeno PP	Ne	Ano	Celkový součet
zajištění na stáří	95	131	226
spoření	11	19	30
jiný pojem	14	2	16
státní podpora	1	3	4
zhodnocení	2	2	4
Celkový součet	123	157	280

Tabulka 10 Vztah mezi první asociací pod pojmem penzijního připojištění a zřízením penzijního připojištění

Tato otázka nese malou vypovídací schopnost, jelikož volba zajištění peněžních prostředků na stáří dosáhla velmi vysoké četnosti (81 %).

- **Máte obavy z výrazného poklesu Vaší životní úrovně v důchodovém věku?**

Druhá otázka je uzavřeného typu a v dotazníku byla možnost právě jedné odpovědi.

Více než polovina respondentů, přesněji řečeno 200 osob (71 %), přiznalo, že mají obavy z poklesu životní úrovně v důchodovém věku – zvolili buď možnost rozhodně

ano, nebo spíše ano. Počet dotázaných, kteří zaškrtili možnosti spíše ne a rozhodně ne, lze vyjádřit 25 %. Pouhé 4 % osob nevědělo, jak na otázku odpovědět.

Vztah mezi obavami respondentů z výrazného poklesu životní úrovně v důchodu a tím, jestli se zabezpečují na důchod, ilustruje tabulka č. 11. Pokud shrneme možnosti spíše ne a rozhodně ne, a následně porovnáme, kolik z těchto lidí se určitým způsobem zabezpečuje na stáří, pak téměř 70 % osob si spoří nějakým způsobem na důchod. Podíváme-li se na možnosti rozhodně ano a spíše ano, je zde podobné procentní vyjádření: 72 % osob se zabezpečuje na stáří. Z odpovědí je patrné, že všechny typy respondentů se zabezpečují na stáří. Porovnáme-li jaký vliv má strach z poklesu životní úrovně na zřízení penzijního připojištění, potom se procenta sníží. Z dotazovaných, kteří mají obavy z výrazného poklesu životní úrovně, si 61 % založilo penzijní připojištění a 46 % lidí, kteří netrpí tímto strachem, si zřídilo tento způsob zajištění peněžních prostředků na stáří.

Pokles životní úrovně / Zabezpečení na stáří	Ne	Ano	Celkem
rozhodně ano	25	68	93
spíše ano	32	75	107
spíše ne	18	33	51
rozhodně ne	3	15	18
nevím	5	6	11
Celkový součet	83	197	280

Tabulka 11 Vztah mezi obavami z výrazného poklesu životní úrovně v důchodu a tím, jestli se zabezpečují na důchod

Pokud použijeme v tabulce č. 11 filtr – jakou částkou si respondenti měsíčně spoří na penzijním připojištění, a stanoví se částka vyšší než 500 Kč. Potom výsledné hodnoty v doplňující tabulce č. 2 vyjadřují skutečnost, že 62 osob (83 % z celkového počtu), kteří si ukládají 500 a více Kč, mají strach z poklesu životní úrovně, proto existuje určitá spojitost mezi obavami o životní úroveň a střádáním si vyšší částky.

Poznámka k této otázce:

Někteří respondenti přidali k této otázce připomínku, ve které vyjádřily názor, že nelze odhadnout například budoucí vývoj důchodů na 30 let dopředu a tudíž se obávat či neobávat, je to pouze neodůvodněný psychologický postoj v současnosti. Z hlediska demografického vývoje je současný důchodový systém financovaný průběžně dlouhodobě nestabilní. Z čísel statistického úřadu za posledních deset let vyplývá,

že průměrná měsíční výše hrubého důchodu představuje okolo 42 % průměrné měsíční hrubé mzdy. Proto je pravděpodobné, že jednotlivec se státním důchodem a bez vlastního spoření na stáří nebude schopen udržet stálou životní úroveň.

- **Kolik činí dle Vašeho názoru „slušný“ důchod?
(Představte si částku důchodu vztaženou k současným podmínkám, kdybyste dnes dosáhli důchodového věku.)**

V pořadí třetí otázka je uzavřeného typu a v dotazníku byla možnost právě jedné odpovědi.

Tabulka č. 12 vypovídá o těchto skutečnostech. Největší podíl s 31 % (absolutní vyjádření 88 osob) mají respondenti, kteří si představují důchod v intervalu 12 501 – 15 000 Kč. Na druhé příčce podle četnosti s 23 % se umístil důchod v rozmezí 10 001 – 12 500 Kč. Dále následuje důchod pohybující se v limitu 15 001 – 17 500 Kč. Jen 8 % odpovídajících zvolilo představu částky 7 501 – 10 000 Kč. Nižší důchod (do 7 500 Kč) si žádný respondent nezvolil. Průměrný starobní důchod v roce 2010 dosáhl 10 000 Kč. Z odpovědí je zcela zřejmé, že většina odpovídajících osob si představuje vyšší částku než 10 000 Kč. Proto by měli vědět, že bez vlastních úspor představovanou částku nedosáhnou. Jejich ochota se vlastními silami zabezpečovat bude rozebrána v dalších otázkách.

Představa slušného důchodu	Absolutní četnost	Relativní četnost	Kumulativní četnost	
			absolutně	relativně
7 501 – 10 000	22	0,08	22	0,08
10 001 – 12 500	65	0,23	87	0,31
12 501 – 15 000	88	0,31	175	0,63
15 001 – 17 500	56	0,20	231	0,83
17 501 – 20 000	28	0,10	259	0,93
20 001 – 30 000	16	0,06	275	0,98
30 001 – 40 000	3	0,01	278	0,99
nad 40 000	2	0,01	280	1,00
Celkový součet	280	1,00	x	x

Tabulka 12 Rozdělení četností kvantitativního znaku – představa „slušného“ důchodu v Kč

Ze vzájemného vztahu představy důchodu a měsíčního příjmu v doplňující tabulce č. 3 je viditelné, že téměř 90 % respondentů s příjmem 5 000 – 9 999 Kč si představuje vyšší důchod, než je částka, kterou v současnosti pobírají. 87 % osob dnes pobírající příjem v rozmezí 10 000 – 19 999 Kč se domnívá, že v důchodovém věku jejich příjem bude pohybovat ve stejném rozmezí.

- **Zabezpečujete na důchod? (např. penzijním připojištěním, životním pojištěním, stavebním spořením ...)**
- **Máte sjednané penzijní připojištění?**

Otázka čtvrtá a šestá spolu úzce souvisí, jsou uzavřeného typu a mají charakter rozdělující.

Kladným způsobem na otázku, zda se zabezpečují kterýmkoliv způsobem na stáří, odpovědělo 197 (70 %) respondentů. Záporná odpověď, že nemají zřízen žádný způsob zajištění na stáří, zazněla od 83 adresátů, v procentním vyjádření zastupují 30 % z celkového počtu sebraných odpovědí. Penzijní připojištění si jako způsob zajištění na stáří zvolilo 157 (56 % z 280) respondentů. A zbylých 40 jedinců se zabezpečuje jiným způsobem, než je zřízení penzijního připojištění. Popsané skutečnosti ilustruje tabulka č. 13.

Zabezpečení na stáří / zřízení PP	Ne	Ano	Celkem	
			absolutně	relativně
ne	83	0	83	0,3
ano	40	157	197	0,7
Celkový součet	123	157	280	1

Tabulka 13 Vztah mezi zabezpečením na stáří a sjednáním penzijního připojištění

- **Jakým způsobem se zabezpečujete na důchod? (možno odpovědět více možností)**

Otázka číslo pět je uzavřeného typu s možností uvést jiný neuvedený způsob zabezpečování se na stáří.

Podrobným pohledem na sesbíraná data zjistíme, že z celkových 157 osob, které mají sjednané penzijní připojištění, se 42 z nich zajišťují na důchod pouze tímto způsobem, ostatních 115 osob kombinují více způsobů. Filtrováním dat se dozvíme, že 35 respondentů kombinují penzijní připojištění a stavební spoření, a 56 respondentů má současně s penzijním připojištěním sjednané životní pojištění. Bez ohledu na druh zabezpečení 71 osob odpovědělo, že se na stáří zajišťují třemi a více způsoby.

Jen dva produkty – penzijní připojištění a určitý druh životního pojištění, jsou čistě zaměřeny na pokrytí výloh v důchodovém věku. Stavební spoření, jehož primární cíl je

zajištění potřeby bydlení, se umístilo na druhé příčce četnosti mezi zkoumaným penzijním připojištěním a životním pojištěním. Četnosti jednotlivých typů zabezpečení na stáří jsou uvedeny v tabulce č. 14.

Typ zabezpečení na stáří	Absolutní četnost	Relativní četnost
Penzijní připojištění	157	0,37
Stavební spoření	96	0,23
Životní pojištění	74	0,18
Investiční nebo podílové fondy	32	0,08
Plánuji dobře vychovat potomky	31	0,07
Investice do nemovitosti	30	0,07
Celkový součet	420	1,00

Tabulka 14 Rozdělení četností kvantitativního znaku – způsob zabezpečení jednotlivce na stáří

Z důvodu, že bylo možné zaškrtnout více možností, bylo shromážděno 433 odpovědí, z toho 13 neslo malou četnost. Tito respondenti uvedli, že investují do akcií a komodit; kombinují různé způsoby; zabezpečují se vlastním plánováním; mají úspory ukryté před státem a úspory, u kterých rozvažují, jak zhodnotit; zajistí si peněžní prostředky pracovní činností a v neposlední řadě se zabezpečí tím, že sníží životní náklady.

Poznámka k této otázce:

Zvláštním typem zabezpečení je „investice do dětí“, kdy jedinec plánuje vychovat své potomky takovým způsobem, aby se o něj v důchodovém věku postaraly. Tento způsob byl do druhého kola sbírání dotazníků přidán po prvním kole, kdy byl respondenty pětkrát uveden. Úvaha o výchově dětí jako o investici je z etického hlediska složitá a její výsledná výnosnost nevyčíslitelná.

- **Kolik si měsíčně ukládáte na penzijní připojištění?**

Otázka číslo sedm je uzavřeného typu s možností právě jedné odpovědi.

Tabulka č. 15 ilustruje následující skutečnosti. Nejvyšší četnost 35 % patří k rozmezí 500 – 999 Kč. Pozitivní trend však zmírňuje druhé umístění, ve kterém figuruje nejnižší interval 100 – 199 Kč s 22 % účastníků dotazníku. Na třetím pořadí s 15 % se umístilo další nízké rozmezí 200 – 299 Kč. Hodnoty ukazují, že 52 % osob, kteří mají sjednané penzijní připojištění, si spoří méně než 500 Kč měsíčně. Částku vyšší než 1 000 Kč si ukládá 12 % dotazovaných osob.

Měsíční částka úločky	Absolutní četnost	Relativní četnost	Kumulativní četnost	
			absolutně	relativně
100 – 199	35	0,22	35	0,22
200 – 299	23	0,15	58	0,37
300 – 399	16	0,10	74	0,47
400 – 499	8	0,05	82	0,52
500 – 999	55	0,35	137	0,87
1 000 – 1 499	6	0,04	143	0,91
1 500 – 1 999	10	0,06	153	0,97
2 000 – 2 499	2	0,01	155	0,99
více než 2 500	2	0,01	157	1,00
Celkový součet	157	1,00	x	x

Tabulka 15 Rozdělení četností kvantitativního znaku – měsíční příspěvek účastníka penzijního připojištění v Kč

▪ **Jakým způsobem platíte příspěvky na penzijní připojištění?**

Otázka číslo osm je uzavřeného typu s možností právě jedné odpovědi a jedna možnost je otevřená.

Odpověď na otázku, jakým způsobem platí účastník příspěvek na penzijní připojištění, zněla z 83 % bezhotovostní převod. Skupina č. 2 v doplňující tabulce č. 4 zahrnuje zaměstnance a skupina č. 1 obsahuje ostatní respondenty, kteří se věnují převážně jiné činnosti. z uvedených hodnot lze vyčíst, že 25 zaměstnanců (zastupují 21 % z celkového počtu pracujících) si příspěvek hradí prostřednictvím zaměstnavatele srážkou ze mzdy.

Tato otázka nese malou vypovídací schopnost, jelikož jeden způsob - bezhotovostní převod dosáhl velmi vysoké četnosti (83 %).

▪ **Od kolika let si penzijní připojištění platíte?**

Otázka devátá je jako uzavřená. V dotazníku byla možnost právě jedné odpovědi.

Více než třetina respondentů (36 %) si penzijní připojištění sjednala ve věku 18 – 24 let. Téměř 60 % dotazovaných osob si zřídilo penzijní připojištění do 29 let. Nelze k tomu ale opomenout skutečnost, že respondenti v intervalu 18 – 29 let jsou ve výběrovém souboru zastoupeny 50 %. S vyšším věkem se snižuje procento četnosti. Následující věková skupina 30 – 34 let je zastoupena s 13 % a věkový limit 35 – 39 let je zastoupen 10 % respondenty.

Věkové rozmezí, ve kterém se dnes respondenti nacházejí, je schodné s rozmezím, ve kterém si zřídili penzijní připojištění, ve 40 % odpovědích. Doplňující tabulka č. 5 k těmto hodnotám je uvedena v příloze č. 2.

- **Přispívá Vám zaměstnavatel na penzijní připojištění?**
- **Kolik Vám zaměstnavatel přispívá?**

Desátá a jedenáctá otázka spolu úzce souvisí. Obě otázky jsou uzavřené a je možnost právě jedné odpovědi.

Z počtu 159 zaměstnanců ve výběrovém souboru je 113 osob (71 %), kteří si založili penzijní připojištění. Zaměstnavatel přispívá na penzijní připojištění 57 zaměstnancům a 1 osobě, která označila v dotazníku, že její převažující činností je studium. V relativním vyjádření to znamená, že v polovině případů zaměstnavatel účastní penzijního připojištění.

Zaměstnavatel z 34 % vynakládá svému zaměstnanci na penzijní připojištění částku, která se pohybuje v rozmezí 200 – 299 Kč, z 21 % hradí příspěvek ve výši 500 – 999 Kč, nejnižší příspěvek 100 – 199 Kč byl zastoupen 16 % a v těsném závěsu se umístil interval v částce 300 – 399 Kč s 14 %. Popsané hodnoty jsou vyjádřeny v tabulce č. 16.

Příspěvek zaměstnavatele	Absolutní četnost	Relativní četnost	Kumulativní četnost	
			absolutně	relativně
100 – 199	9	0,16	9	0,16
200 – 299	20	0,34	29	0,50
300 – 399	8	0,14	37	0,64
400 – 499	5	0,09	42	0,72
500 – 999	12	0,21	54	0,93
více než 1 000	3	0,05	57	0,98
nevzpomenou si	1	0,02	58	1,00
Celkový součet	58	1,00	x	x

Tabulka 16 Rozdělení četnosti kvalitativního znaku – příspěvek zaměstnavatele v Kč

Srovnáme-li hodnoty z tabulky č. 16 a příspěvek účastníka z tabulky č. 15, potom zjistíme, že účastníků, kteří si spoří do částky 499 Kč, je 52 % a příspěvek zaměstnavatele do téže částky je zastoupen 72 %.

- **Využíváte daňovou úsporu, na kterou máte nárok, pokud si ukládáte měsíčně více než 500 Kč na penzijní připojištění?**

Otázka dvanáctá je uzavřeného typu a v dotazníku byla možnost jedné odpovědi.

Celkem 117 účastníků penzijního připojištění, což představuje 75 %, nevyužívá daňovou úsporu. Z tohoto počtu si 78 respondentů oprávněně uvědomuje (4 lidé si tuto skutečnost neuvědomují), že na daňovou úsporu nedosahují, když spoří méně než 499 Kč. A dále 30 osob daňovou úsporu nenárokují, přestože jejich příspěvek přesahuje částku 500 Kč, a 5 osob si neuvědomilo, že spoří dostatek peněžních prostředků k tomu, aby mohli uplatnit nárok na daňovou úsporu.

Využití daňové úspory	Příspěvek účastníka		Celkový součet	
	do 499 Kč	nad 500 Kč	absolutně	relativně
ne	4	30	34	0,22
ano	0	40	40	0,25
méně než 500 Kč	78	5	83	0,53
Celkový součet	82	75	157	1,00

Tabulka 17 Vztah využívání daňové úspory a částky příspěvku účastníka

Získané odpovědi od respondentů k této otázce se zdají být zmatené. Pokud bude přihlédnuto pouze k výši příspěvku, hodnoty budou následující. Číslo 117 účastníků penzijního připojištění nevyužívající daňovou úsporu zůstává stejné. Respondenti v 82 případech, což představuje 52 %, si spoří méně než 500 Kč. A 35 osob, což představuje 22 %, daňovou úsporu nenárokují, přestože splňují předpoklady nároku. Daňovou úsporu v dotazníkovém šetření využívá 40 osob, což je 26 %.

- **U kterého penzijního fondu máte uzavřené penzijní připojištění?**

Otázka číslo třináct uzavřená a v dotazníku byla právě jedna možnost odpovědi.

Respondenti mají nejčastěji zřízené penzijní připojištění u těchto penzijních fondů. Axa PF a PF České spořitelny se dělí o první příčku se schodnými 18 %, PF Komerční banky je zastoupen 15 %, PF České pojišťovny je zastoupen 10 %. Pořadí zbývajících penzijních fondů je uvedeno v doplňující tabulce č. 6. Lze říci, že žádný penzijní fond není v dominantní pozici. Nejmenší účast respondentů je zastoupena v penzijním fondu Aegon, který vstoupil nově na finanční trh v roce 2007.

Poznámka k této otázce:

Podle skutečnosti je celkové rozvrstvení účastníků penzijního připojištění na českém trhu následující. PF České pojišťovny je ve vedení s 25,7 %. PF České spořitelny má 19,8 % podíl na trhu a shodné procento 10,9 % zauímají PF Komerční banky a Axa PF.

▪ **Jakým způsobem jste uzavřeli penzijní připojištění?**

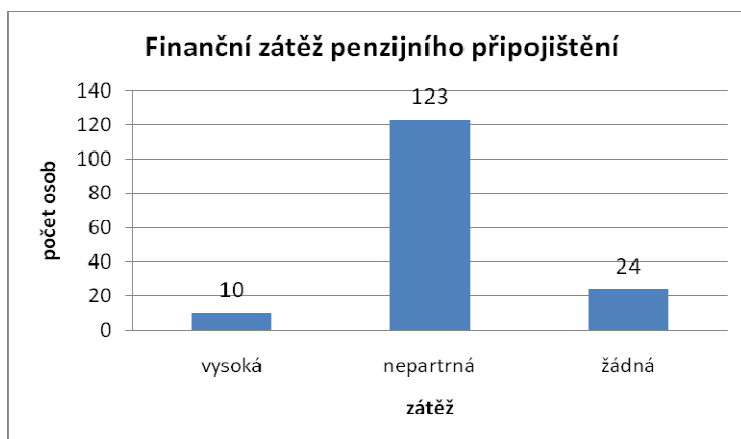
Čtrnáctá otázka je uzavřeného typu s možností právě jedné odpovědi a s možností uvést jiný způsob uzavření penzijního připojištění.

Prostřednictvím finančního poradce či makléře uzavřelo penzijní připojištění 58 % respondentů (92 ze 157 osob, kteří jsou účastníky penzijního připojištění). Zřízení penzijního připojištění na pobočce penzijního fondu proběhlo u 19 % klientů a podobné procento účastníků se obrátilo se založením produktu na pobočku peněžního ústavu (prodejní místo penzijního fondu). Vztah mezi způsobem uzavření penzijního připojištění a věkem respondenta zachycuje doplňující tabulka č. 7. Ve srovnání s věkovými kategoriemi můžeme říci, že pouze ve dvou skupinách 45 – 49 a 55 – 59 let převyšovalo vždy o 1 osobu zřízení na pobočce fondu nad sjednáním penzijního připojištění prostřednictvím finančního poradce či makléře.

▪ **Jakou finanční zátěž pro Vás představuje penzijní připojištění?**

Otázka číslo patnáct je uzavřeného typu s možností právě jedné odpovědi.

Graf č. 10 ilustruje, že jen 7 % respondentů považuje penzijní připojištění za vysokou finanční zátěž. Nejvíce 78 % osob označilo příspěvek na penzijní připojištění za nepatrnou zátěž ve finančním rozpočtu a pro 15 % respondentů představuje penzijní připojištění žádnou zátěž.

Graf 10 Finanční zátěž pro účastníka penzijního připojištění

▪ **Proč si nespoříte na důchod? (Vyberte nejvýše dvě možnosti.)**

Otázka šestnáctá je uzavřeného typu s možností uvést jiný nezveřejněný důvod pro nespoření.

Nejčastější odpověď, z 45 z 83 respondentů, zazněla v podobě nedostatku peněžních prostředků, což představuje 54 %. Dále 29 dotázaných (35 %) uvedlo, že zatím nepovažují za nutnost se kterýmkoliv způsobem zabezpečovat na důchod. Třetím nejčastějším důvodem, proč se osoby z výběrového souboru nezabezpečují na důchod, je obava o znehodnocení úspor, tento názor vyjádřilo 25 osob (30 %). Zbývající nabídnuté možnosti – volné peněžní prostředky zaškrtno 8 lidí a důvod nedostatek informací zvolilo 5 lidí. Šedě podbarvená pole v doplňující tabulce č. 8, která je pro ilustraci doplněna do přílohy č. 2, obsahují důvody, které respondenti uvedli samostatně.

Zabýváme-li se důvody, proč si respondenti nespoří určitým způsobem na důchod, měli bychom zjistit do jaké míry jejich odpovědi ovlivnily rozhodnutí o budoucím založení penzijního připojištění. Tato skutečnost je řešena v následující otázce.

▪ **Plánujete si založit penzijní připojištění?**

Sedmnáctá otázka je uzavřeného typu s možností právě jedné odpovědi.

Mírně převažují respondenti (s 52 %), kteří si plánují v budoucnosti uzavřít penzijní připojištění. Podíváme-li se na rozvrstvení podle pohlaví, pak 40 % mužů si nepřeje zakládat penzijní připojištění, zatímco 60 % žen odpovědělo na otázku zřízením kladným způsobem. Popsané hodnoty jsou vyjádřeny v tabulce č. 18.

Plán zřízení PP / pohlaví	Muž	Žena	Celkový součet
ne	26	32	58
ano	17	48	65
Celkový součet	43	80	123

Tabulka 18 Vztah mezi plánováním založení penzijního připojištění a pohlavím respondenta

Analyzujeme-li zda mají důvody nespoření na stáří vliv na budoucí založení penzijního připojištění, potom lze vyjádřit následující skutečnosti. Dotazované osoby, které uvedly jako důvod nezabezpečení na stáří nedostatek prostředků, mají z 64 % zájem si sjednat tento produkt a 69 % vyjadřující názor, že penzijní připojištění zatím nepovažují za nutnost, si jej chtějí také založit. Respondenti, kteří se obávají o znehodnocení úspor, pouze v 28 % případech si plánují zřídit penzijní připojištění.

▪ **Kolik jste ochoten/a měsíčně ukládat na penzijní připojištění?**

Otázka osmnáctá je uzavřeného typu s možností právě jedné odpovědi.

Respondenti, kteří si jsou ochotni v budoucnu zřídit penzijní připojištění, uvedli, že jejich příspěvek se nejčastěji bude pohybovat v těchto peněžních částkách: 400 – 499 Kč a 500 – 999 Kč. Obě rozmezí měli shodně 22 %. Dále následuje interval 200 – 299 Kč s 14 %, 100 – 199 Kč s 12 %, 300 – 399 Kč s 11 %, 1 000 – 1 499 Kč s 9 %. A 8 % osob nemá rozmyšlenou částku, kterou by chtěli spořit. Z celkových 65 lidí téměř 60 % osob by si ukládalo částku menší než 500 Kč. Očekávané hodnoty měsíčního příspěvku jsou také popsány v tabulce č. 19.

Plánovaný příspěvek	Absolutní četnost	Relativní četnost	Kumulativní četnost	
			absolutně	relativně
100 – 199	8	0,12	8	0,12
200 – 299	9	0,14	17	0,26
300 – 399	7	0,11	24	0,37
400 – 499	14	0,22	38	0,58
500 – 999	14	0,22	52	0,80
1 000 – 1 499	6	0,09	58	0,89
1 500 – 1 999	1	0,02	59	0,91
2 000 – 2 499	1	0,02	60	0,92
nevím	5	0,08	65	1,00
Celkový součet	65	1,00	x	x

Tabulka 19 Rozdělení četností kvantitativního znaku – měsíční příspěvek budoucího klienta penzijního připojištění

- **Od kolika let jste ochoten/a si platit penzijní připojištění?**

Devatenáctá otázka je charakterizována jako uzavřená s možností právě jedné odpovědi.

Za celý soubor (65 osob odpovídajících na tuto otázku), který není ve všech věkových kategoriích vyvážený, lze konstatovat, že 74 % respondentů si plánuje do 34 let založit toto připojištění.

Vztah mezi tím, v jakém věku si založí penzijní připojištění, a skutečný věkem vysvětluje doplňující tabulka č. 9. V souhrnu nejčastěji respondenti uváděli věkové rozmezí, které není shodné s jejich aktuálním věkem, jde hlavně o mladé lidi do 34 let, kteří jsou v této otázce zastoupeni 94 % (absolutně 61 respondentů). Zbývající 4 osoby ve věkové kategorii 35 – 49 let si téměř všichni chtějí sjednat penzijní připojištění ve věkovém rozmezí, ve kterém se nacházejí. Necelých 83 % osob v nejnižší věkové skupině 18 – 24 let odpovědělo, že spořit začnou do 34 let svého věku. Pouze 8 % (3 lidé) z nejmladší skupiny se vyjádřilo, že si založí penzijní připojištění do svých 24 let.

- **Jakým způsobem byste uzavření penzijního připojištění preferovali?**

Otázka dvacátá je uzavřeného typu s možností právě jedné odpovědi a s možností uvést jiný neuvedený způsob uzavření penzijního připojištění.

Z tabulky č. 20 lze vyčíst následující skutečnosti. Respondenti nejčastěji uvedli, že penzijní připojištění jsou ochotni si založit prostřednictvím pobočky penzijního fondu, což činí 43 % ze všech odpovědí. Způsob uzavření prostřednictvím finančního poradce a na pobočce peněžního ústavu zaujímají přibližně podobné procento – 24 % odpovědí. Přes internet by si sjednalo toto připojištění pouze 8 % osob.

Způsob zřízení penzijního připojištění	Absolutní četnost	Relativní četnost
pobočka fondu	28	0,43
pobočka ústavu	15	0,23
poradce	16	0,25
internet	5	0,08
nevím	1	0,02
Celkový součet	65	1,00

Tabulka 20 Plánovaný způsob uzavření penzijního připojištění

7.1.3. Shrnutí výsledků šetření

Výběrový soubor respondentů se charakterizuje těmito vlastnostmi. Dotazník vyplnilo 280 respondentů. Soubor je zastoupen z 62 % ženami. Převážně se jedná o mladý statistický soubor, jež je tvořen ze 70 % osobami ve věku do 34 let. Většina osob odpověděla, že za svojí převažující činnost považují buď zaměstnání, nebo studium. Polovina respondentů absolvovala vysokou školu a nezanedbatelným vzorek lidí dokončily střední školu. Nejvíce respondentů se zařadilo do třech příjmových skupin: 10 000 – 19 999 Kč, méně než 5 000 Kč a 20 000 – 29 999 Kč.

Prvním pojmem, který se dotazovaným vybaví pod penzijní připojištění, byl nejčastěji zajištění peněžních prostředků na stáří. 71 % respondentů přiznalo, že mají obavy z poklesu životní úrovně v důchodovém věku. Očekávaný důchod se u 74 % lidí pohybuje souhrnně v intervalu 10 000 – 17 500 Kč.

Na důchod se zabezpečuje 70 % respondentů. Penzijní připojištění si jako způsob zajištění na stáří zvolilo 56 % (157 z 280) osob. Většina zabezpečujících se lidí má sjednané penzijní připojištění 80 % (157 ze 197), téměř polovina respondentů odpověděla, že jejich způsob zajištění na stáří jsou úspory ze stavebního spoření, 38 % osob má zřízené životní pojištění a 16 % investuje do podílových fondů. Jen dva produkty – penzijní připojištění a určitý druh životního pojištění, jsou čistě zaměřeny na pokrytí výloh v důchodovém věku.

Účastníci penzijního připojištění mají následující atributy. Získaná data ukazují, že 52 % osob si spoří méně než 500 Kč měsíčně. A příspěvek v intervalu 500 – 1 999 Kč si ukládá 45 % respondentů. Ten, kdo přispívá 500 Kč, využívá maximální státní podporu v podobě 150 Kč. A účastník, který by chtěl maximálně vyčerpat daňovou úsporu, si platí 1 500 Kč. Zkoumáme-li, od kolika let si penzijní připojištění platí, potom je patrné následující. Téměř 60 % dotazovaných osob si zřídilo penzijní připojištění do 29 let. Zaměstnavatel se účastní penzijního připojištění u 50 % dotazovaných zaměstnanců. A 72 % zaměstnancům přispívá do 499 Kč. Daňovou úsporu v dotazníkovém šetření využívá 40 osob, což je 26 %. Respondenti nejvíce důvěřují penzijním fondům Axa a České spořitelny. Penzijní připojištění nejčastěji

klienti uzavřely prostřednictvím finančního poradce či makléře (58 %). Zkoumaný produkt představuje pro 78 % respondentů nepatrnou finanční zátěž.

Nejčastějším důvodem k nespoření byl nedostatek finančních prostředků, představoval 54 % odpovědí.

Penzijní připojištění si plánuje založit 52 % odpovídajících na příslušnou otázku. Nejčastěji si jsou ochotni spořit příspěvek, který se pohybuje v těchto intervalech 400 – 499 Kč a 500 – 999 Kč. 74 % respondentů si plánuje do 34 let sjednat toto připojištění. Nejčastěji uvedli, že penzijní připojištění jsou ochotni si založit prostřednictvím pobočky penzijní fondu, což činí 43 %.

7.2. Testování hypotéz

Testování deskriptivních hypotéz bude provedeno pomocí Chí-kvadrát testu. U explanačních hypotéz bude použita kanonická korespondenční analýza (CCA), u které je výsledek vyjádřen ordinačním diagramem. Legenda vysvětlující jednotlivé zkratky v diagramech a všechny ordinační diagramy jsou uvedeny v příloze č. 3. V závěru testování explanačních hypotéz budou komplexně uceleny výsledky Monte Carlo permutačního testu pomocí tabulky č. 20.

7.2.1. Deskriptivní hypotézy

1) Nejčastějším důvodem nestrádání peněžních prostředků je obava o znehodnocení nebo nedostatek finančních prostředků.

Výsledky Chí-kvadrát testu dobré shody:

$$\chi^2 = 217,2727; df = 10; p\text{-value} < 2,2e-16$$

Nulová hypotéza o homogenitě dat se zamítá, jelikož naměřená *p-value* hodnota je menší než stanovená hladina významnosti (*p-value* 0,05). Důvody k nespoření dotazovaných osob se průkazně lišily. Nejčastějším důvodem k nespoření byl nedostatek finančních prostředků (45 dotazovaných), následovaný možností – zatím nepovažují za nutnost (29) a obavou o znehodnocení (25).

2) Lidé si spoří nejčastěji nebo chtějí spořit částku do 500 Kč měsíčně na penzijní připojištění.

Výsledky Chí-kvadrát testu dobré shody:

$$\chi^2 = 2,4605; df = 1; p\text{-value} = 0,1167$$

Nulová hypotéza o homogenitě dat se nezamítá, jelikož naměřená *p-value* hodnota je větší než stanovená (*p-value* 0,05). Provedený test neprokázal, že lidé spoří nebo budou spořit částku do 500 Kč.

3) Zaměstnavatelé svým zaměstnancům přispívají na penzijní připojištění.

Výsledky Chí-kvadrát testu dobré shody:

$$\chi^2 = 0,0796; df = 1; p\text{-value} = 0,7778$$

Nulová hypotéza o stejnorodosti dat se nezamítá, jelikož naměřená *p-value* hodnota je větší než stanovená (*p-value* 0,05). Není průkazné, že zaměstnavatelé svým zaměstnancům přispívají na penzijní připojištění.

4) Lidé si většinou zřizují nebo chtějí zřídit penzijní připojištění do 30 let věku.

Výsledky Chí-kvadrát testu dobré shody (pro ty, kteří mají penzijní připojištění):

$$\chi^2 = 5,3567; df = 1; p\text{-value} = 0,02064$$

Nulová hypotéza o stejnorodosti dat se zamítá, jelikož naměřená *p-value* hodnota je menší než stanovená (*p-value* 0,05). Na základě testu je průkazné, že respondenti si založili penzijní připojištění do svých 30 let.

Výsledky Chí-kvadrát testu dobré shody (pro ty, kteří si plánují penzijní připojištění):

$$\chi^2 = 1,5152; df = 1; p\text{-value} = 0,2184$$

Nulová hypotéza o homogenitě dat se nezamítá, jelikož naměřená *p-value* hodnota je větší než stanovená (*p-value* 0,05). Provedený test neprokázal, že lidé si penzijní připojištění plánují založit do svých 30 let.

7.2.2. Explanační hypotézy

5) Lidé vnímající penzijní připojištění jako zajištění peněžních prostředků na stáří mají sjednané penzijní připojištění nebo se chystají jej založit.

Pro obě skupiny respondentů, jak kteří mají sjednané penzijní připojištění, tak i kteří si jej chtějí založit, vyšel Monte Carlo permutační test průkazně. S 95 %

spolehlivostí existuje vztah mezi prvním pojmem, který si respondenti vybavili pod penzijním připojištěním, a skutečností, zda mají nebo si chystají zřídit penzijní připojištění.

Z ordinačního diagramu č. 1 je patrné, že respondenti vnímající penzijní připojištění jako zajištění peněžních prostředků na stáří spíše mají sjednané penzijní připojištění. Dále účastníky penzijního připojištění jsou spíše lidé, kteří vnímají tento produkt jako spoření a státní podporu. Podobné výsledky můžeme vyčíst z ordinačního diagramu č. 2, kdy penzijní připojištění si plánují spíše osoby, kteří produkt vnímají jako zajištění peněžních prostředků na stáří. Rozdíl je v tom, že penzijní připojištění neplánují ti, kteří si představují ostatní pojmy – státní podpora, spoření, zhodnocení a jiný pojem.

6) Obavy z výrazného poklesu životní úrovně v důchodovém věku mají spíše ženy (odpověděli rozhodně ano).

Monte Carlo permutační test vyšel průkazně, tzn. $p 0,003 < 0,05$. Existuje souvislost mezi obavami z poklesu životní úrovně v důchodovém věku a pohlavím. Ordinační diagram č. 3 ukazuje skutečnost, že ženy častěji než muži odpověděly možnost rozhodně ano. U odpovědí spíše ano a nevím, nelze přesně vyslovit názor, které pohlaví má větší tendenci těmito způsoby odpovědět. Možnost rozhodně ne a spíše ne jsou častěji připisovány mužům.

7) Vzdělanější osoby (bakalářští a magisterští absolventi) si představují vyšší důchod (nad 15 000 Kč), zatímco osoby s nižším stupněm vzdělání se spokojí s nižším důchodem (do 15 000 Kč).

Statistický test prokázal nezávislost výše očekávaného důchodu na stupni vzdělání. Hodnota $p 0,9820 > 0,05$. Tato hypotéza je neprůkazná.

Stanovíme-li hypotézu o vlivu výše čistého měsíčního příjmu respondenta na výši očekávaného „slušného“ důchodu, potom zjistíme následující fakta. Na základě naměřené hodnoty $p 0,001$ lze nulovou hypotézu o nezávislosti znaků zamítnout. Z ordinačního diagramu č. 4 lze konstatovat, že lidé s vyšším příjmem očekávají vyšší důchod, zatímco s nižším příjmem se spokojí s nižším důchodem. Diagram neobsahuje dvě nejvyšší příjmové skupiny a nejvyšší částku důchodu.

Otestujeme-li závislost věku respondenta a výši představovaného důchodu, pak výsledek testu ($p = 0,009$) potvrzuje tuto zkoumanou závislost. Ordinační diagram č. 5 ilustruje následující skutečnost. Mladí respondenti do 34 let očekávají nižší důchod než osoby staršího věku. Výjimku tvoří dva respondenti ve věku 18 – 24 let, kteří považují za „slušný“ důchod nejvyšší částku nad 40 000 Kč.

8) Pro nízko-příjmové skupiny (s měsíčním příjmem do 10 000 Kč) představuje penzijní připojištění výraznou (vysokou) finanční zátěž.

S 95% spolehlivostí se nepodařilo prokázat, že existuje souvislost mezi finanční zátěží penzijního připojištění a měsíčním příjmem dotazovaných osob. Dále nebyla prokázána závislost mezi finanční zátěží a částkou, kterou si lidé platí.

Poznámka: Z dotazníkového šetření nejvíce lidí 78 % (123 ze 157) odpovědělo, že finanční zátěž penzijního připojištění je pro ně nepatrná. Je zde tudíž předpoklad, že si lidé spoří částku, kterou si vzhledem k příjmu mohou dovolit.

9) Respondenti s vyšším příjmem si přispívají na penzijní připojištění vyšší částku.

Naměřená hodnota $p = 0,017$ prokázala, že existuje závislost mezi příjmem respondenta a částkou, kterou si platí na penzijní připojištění. Provede-li se analýza CCA se všemi daty, potom výsledný ordinační diagram bude nečitelný. A z tohoto diagramu je patrné, že si nevyšší příjmová skupina platí nejvyšší výši příspěvku na penzijní připojištění.

Vynecháním nejvyšších příjmových skupin 50 000 – 59 999 Kč, více než 60 000 Kč a částky 2000 a víc získáme přehledněji uspořádaný ordinační diagram č. 6. Respondenti s příjmem méně než 5 000 Kč spoří nejnižší částku, s příjmem 5 000 – 9 999 Kč si ukládají částku 200 – 299 Kč nebo 500 – 999 Kč, s příjmem 10 000 – 19 999 Kč přispívají 500 – 999 Kč. Příjmová skupina 20 000 – 29 999 Kč si spíše ukládá 400 – 499 Kč; nízká částka 200 – 299 Kč je blízká lidem, kteří pobírají 30 000 – 39 999 Kč měsíčně. Platová třída 40 000 – 49 999 Kč si spíše přispívá 1 000 – 1 499 Kč. Lze konstatovat, že s příjmem se výše příspěvku zvyšovala do limitu 19 999 Kč. Potom vyšším příjmem od 20 000 do 39 999 Kč

zaznamenal pokles ukládané částky. A s vyšším příjmem od 40 000 Kč se znova zvyšovala spořená částka.

10) Vzdělanější lidé si začali spořit od nižšího věku než osoby s nižším stupněm vzdělání.

Monte Carlo permutační test s výslednou hladinou p 0,029 potvrdil, že existuje souvislost mezi stupněm vzdělanosti respondenta a věkem, v kterém si sjednal penzijní připojištění. Ordinační diagram č. 7 ukazuje následující skutečnost. Vysokoškolsky vzdělaní respondenti si zakládají penzijní připojištění dříve, v mladším věku, než je tomu u osob s nižším stupněm vzdělanosti. Výjimkou byl jeden člověk s magisterským titulem, který si založil penzijní připojištění ve věkové skupině 55 – 59 let.

Monte Carlo permutační test

Nastavení testu	F	p	Vysvětlená variabilita v %
Mám/Nemám PP~První pojem	3,603	0,0070	5
Plánuji/Neplánuji PP~První pojem	4,571	0,0020	13,3
Obavy~Pohlaví	4,360	0,0030	1,5
Očekávaný důchod~Vzdělání	0,491	0,9820	x
Očekávaný důchod~Plat	3,905	0,0010	9,1
Očekávaný důchod~Věk	1,713	0,0090	4,8
Finanční zátěž~Měsíční příjem	0,473	0,8910	x
Finanční zátěž~Částka příspěvku	1,765	0,0650	x
Částka příspěvku~Měsíční příjem	1,751	0,0170	6,7
Věk od kolika si spoří~Vzdělání	1,797	0,0290	4,5

Tabulka 21 Výsledky Monte Carlo permutačního testu k jednotlivým hypotézám

Poznámka: Vysvětlená variabilita, kritická hodnota F a hladina významnosti p jsou stanoveny pro všechny kanonické osy.

7.2.3. Shrnutí testování hypotéz

Průkazné skutečnosti deskriptivních hypotéz

- Nejčastějším důvodem k nespoření na důchodový věk byl nedostatek finančních prostředků, následovaný možností zatím nepovažují za nutnost. Obavy o znehodnocení úspor se umístily až na třetím místě.
- Na základě testu vyšlo průkazně, že respondenti si založili penzijní připojištění do svých 30 let. Pokud jde o osoby, které si teprve plánují založit penzijní připojištění, potom se tento předpoklad mladého věku nepotvrdil.

Průkazné skutečnosti explanačních hypotéz

- Bylo zjištěno, že respondenti vnímající penzijní připojištění jako zajištění peněžních prostředků na stáří mají sjednané penzijní připojištění nebo si jej plánují založit.
- Ženy častěji než muži odpověděly možností rozhodně ano na otázku, zda se obávají výrazného poklesu životní úrovně v důchodovém věku.
- Lidé s vyšším příjmem očekávají vyšší důchod, zatímco s nižším příjmem se spokojí s nižším důchodem.
- Mladí respondenti do 34 let očekávají nižší důchod než osoby staršího věku.
- Lze konstatovat, že s rostoucím příjmem respondentů se zvyšoval příspěvek na penzijní připojištění. Výjimkou byl příjem pohybující se od 20 000 do 39 999 Kč.
- Vysokoškolsky vzdělaní respondenti si zakládají penzijní připojištění v mladším věku než je tomu u osob s nižším stupněm vzdělanosti.

Pro doplnění komplexního shrnutí této kapitoly jsou zde popsány souhrnné ordinační diagramy, které jsou uvedeny v příloze č. 3.

Shrnutí atributů současných a budoucích účastníků penzijního připojištění

Podle ordinačního diagramu č. 8 se způsob zřízení penzijního připojištění a ukládaná částka liší mezi těmi, co mají a chtějí si založit penzijní připojištění. Lidé, kteří mají dnes penzijní připojištění, si spíše ukládají částku 100 – 199 Kč, 200 – 299 Kč, 1 500 – 1 999 Kč a 500 – 999 Kč. Zatímco osoby, které plánují si jej založit, spíše upřednostňují

tyto částky: 300 – 399 Kč, 400 – 499 Kč, 1 000 – 1 499 Kč a 2 000 – 2499 Kč. Viditelný rozdíl zkoumaných skupin osob je u způsobu zřízení penzijního připojištění. Současní účastníci si převážně zakládali penzijní připojištění prostřednictvím finančního poradce a budoucí účastníci využijí raději služeb bankovního ústavu nebo přímo penzijního fondu. Lidé v budoucnu chtějí více využít sjednání penzijního připojištění přes internet, než tomu bylo u stávajících klientů penzijního fondu.

Shrnutí atributů respondentů, kteří mají penzijní připojištění, oproti těm, kteří ho sjednané nemají

Ordinační diagram č. 9 vypovídá o následujících skutečnostech. Penzijní připojištění mají zřízené spíše lidé, kteří mají obavy z poklesu životní úrovně v důchodovém věku. Dosahují těchto úrovní vzdělání: vyučení, střední a magisterské. Představují si spíše důchod pohybující se v těchto částkách 10 000 – 12 500 Kč a 15 000 – 30 000 Kč. Pobírají příjem v rozmezí 10 000 – 29 999 Kč. Penzijní připojištění si založili spíše zaměstnaní lidé a spíše jde o muže. Nejčastěji jsou rozvrstveni do věkové skupiny 30 – 39 let a 45 – 49 let.

Shrnutí atributů respondentů, kteří plánují penzijní připojištění, oproti těm, kteří si ho nemají zájem sjednat

Z ordinačního diagramu č. 10 lze vyčíst následující znaky budoucích účastníků. Produkt penzijní připojištění si spíše založí ženy se středním nebo bakalářským stupněm vzdělání. Půjde spíše o studenty, kteří mají strach z poklesu životní úrovně v důchodovém věku. Jejich očekávaný důchod se pohybuje v intervalu 10 000 – 15 000 Kč. Status studenta předurčuje nejnižší zařazení do příjmové skupiny (do 9 999 Kč) a zařazení do věkové kategorie 18 – 29 let.

8. Závěr

Důchodový systém v České republice dnes stojí na dvou pilířích. Největší složka penze člověka v důchodovém věku je průběžně financována pomocí státního pilíře. Tento systém financování je značně závislý na demografickém vývoji. Lidem, kteří povinně přispívají do státního pilíře formou sociálního pojištění, se odváděná částka neukládá na jejich vlastní důchod, ale používá se k financování vypláceným důchodům v současnosti. Rostoucí počet osob v důchodovém věku, klesající porodnost a prodlužující se délka dožití způsobuje neudržitelnost stávajícího průběžného systému. Česká republika si uvědomila důležitost důchodové reformy. V rámci změn vláda schválila návrhy zákonů nutné pro vytvoření druhého pilíře důchodového systému. V druhém pilíři si lidé budou moct od roku 2013 převádět ze státního průběžného systému tři procentní body ze sociálního pojištění. Podmínkou bude, že si k vyvázaným procentům jednotlivců přidá ještě částku ve výši dvou procentních bodů z vlastních peněz. Změny se dotknou i penzijních fondů. Pro penzijní společnosti budou povinné tyto investiční profily: dynamický, vyvážený, konzervativní a profil státních dluhopisů ČR. Klient penzijního fondu si bude moci vybrat vzhledem k svému věku a vztahu k riziku.

Dobrovolný pilíř zahrnující penzijní připojištění je v dnešní době významnou alternativou. Tento zdroj budoucího důchodu se stává základem vlastního spoření jednotlivce. Poskytuje účastníkovi výhody v podobě státního příspěvku a daňové úspory. Jedná se o dlouhodobý investiční produkt, kdy na výplatu starobní penze se musí spořit minimálně 2 roky. A k výplatě dochází až po dosažení věku 60 let. Nemožnost předčasného výběru bez sankcí má pozitivní dopad, v tom, že klient neutratí ušetření peníze před svým důchodem. Penzijní připojištění přináší nižší výnos na rozdíl od jiných forem investování. Vyšší zhodnocení získáme vložení volných finančních prostředků do podílových fondů či akcií. Nejen vlastním spořením se zajišťujeme na nejistou budoucnost v důchodovém věku. Také posilováním rodinné solidarity se lze zabezpečit, kdy rodiče své děti vychovávají způsobem, který zaručí, že děti se o své rodiče ve stáří postarají. Dalším způsobem je vlastní bydlení nebo-li investice do nemovitosti, která nejméně podléhá znehodnocujícímu vlivu inflace.

Vývoj penzijního připojištění lze charakterizovat následujícím způsobem. V České republice je evidováno 4,5 mil. účastníků. Průměrný měsíční příspěvek klienta penzijního fondu činí necelých 440 Kč. Z této hodnoty lze konstatovat, že účastníci maximálně nevyužívají výhody penzijního připojištění. Pro nejvyšší státní příspěvek by vynaložili částku 500 Kč a pro využití maximální daňové úspory by ukládali o 1 000 Kč více, souhrnně 1 500 Kč. Zhodnocení úspor v penzijním připojištění je velmi nízké, dokládá to hodnota reálného výnosu v jednotlivých penzijních fondech během uplynulé dekády, která nepřekročila 1 %.

Praktická část práce dále zahrnovala analýzu dat z dotazníkového šetření. Byl proveden výzkum zkoumající postoj občanů k penzijnímu připojištění. Výběrový soubor obsahuje 280 respondentů. Je zastoupen z 62 % ženami. Převážně se jedná o mladý statistický soubor, jež je tvořen ze 70 % osobami ve věku do 34 let. Většina osob odpověděla, že za svojí převažující činnost považují buď zaměstnání, nebo studium. Polovina respondentů absolvovala vysokou školu. Největší podíl respondentů (38 %) se zařadilo příjmové skupiny 10 000 – 19 999 Kč.

Na důchod si spoří 70 % (197) respondentů. Většina zabezpečujících se lidí má sjednané penzijní připojištění 80 % (157 ze 197), téměř polovina respondentů odpověděla, že jejich způsob zajištění na stáří jsou úspory ze stavebního spoření, 38 % osob má zřízené životní pojištění

Penzijní připojištění mají založené 56 % (157 z 280) osob. Získaná data ukazují, že 52 % osob si spoří méně než 500 Kč měsíčně. Zkoumáme-li, od kolika let si penzijní připojištění platí, potom je patrné následující 73 % dotazovaných osob si zřídilo penzijní připojištění do 34 let. Zaměstnavatel se účastní penzijního připojištění u 50 % dotazovaných zaměstnanců. A 72 % zaměstnancům přispívá do 499 Kč. Daňovou úsporu v dotazníkovém šetření využívá 40 osob, což je 26 %. Respondenti nejvíce důvěřují penzijním fondům Axa a České spořitelny. Penzijní připojištění nejčastěji klienti uzavřely prostřednictvím finančního poradce či makléře (58 % z nich). Zkoumaný produkt představuje pro 78 % respondentů nepatrnou finanční zátěž.

Nejčastějším důvodem k nespoření byl nedostatek finančních prostředků, následovaný možností zatím nepovažují za nutnost. Obavy o znehodnocení úspor se umístily

až na třetím místě. Důvod, zatím nepovažuji za nutnost, je druhý v pořadí díky mladému kmenu respondentů.

Na základě testování stanovených hypotéz se mezi jednotlivými otázkami ukázaly následující trendy. Obavy z výrazného poklesu životní úrovně v důchodovém věku mají spíše ženy. Lidé s vyšším příjmem očekávají vyšší důchod, zatímco s nižším příjmem se spokojí s nižším důchodem. Mladí respondenti do 34 let očekávají nižší důchod než osoby staršího věku. Lze konstatovat, že s rostoucím příjmem respondentů se zvyšoval příspěvek na penzijní připojištění. Vysokoškolsky vzdělaní respondenti si zakládají penzijní připojištění v mladším věku než je tomu u osob s nižším stupněm vzdělanosti.

Shrneme-li atributy současných a budoucích účastníků penzijního připojištění, lze říci následující. Ukázalo se, že budoucí účastníci plánují vyšší částku úložky než stávající klienti. Současní účastníci si převážně zakládali penzijní připojištění prostřednictvím finančního poradce a budoucí účastníci využijí raději služeb bankovního ústavu nebo přímo penzijního fondu. Respondenti si založili penzijní připojištění do svých 30 let. Pokud jde o osoby, které si teprve plánují založit penzijní připojištění, potom příslušný statistický test se tento předpoklad mladého věku nepotvrdil.

Lze konstatovat, že respondenti, kteří mají penzijní připojištění, oproti těm, kteří ho sjednané nemají, se charakterizují následujícím způsobem. Penzijní připojištění mají zřízené spíše lidé, kteří mají obavy z poklesu životní úrovně v důchodovém věku. Dosahují těchto úrovní vzdělání: vyučení, střední a magisterské. Představují si spíše důchod pohybující se v těchto částkách 10 000 – 12 500 Kč a 15 000 – 30 000 Kč. Pobírají příjem v rozmezí 10 000 – 29 999 Kč. Penzijní připojištění si založili spíše zaměstnaní lidé a spíše jde o muže. Nejčastěji jsou rozvrstveni do věkové skupiny 30 – 39 let a 45 – 49 let.

Respondenty, kteří plánují penzijní připojištění, oproti těm, kteří si ho nemají zájem sjednat, můžeme shrnout tímto způsobem. Produkt penzijní připojištění si spíše založí ženy se středním nebo bakalářským stupněm vzdělání. Půjde spíše o studenty, kteří mají strach z poklesu životní úrovně v důchodovém věku. Jejich očekávaný důchod se pohybuje v intervalu 10 000 – 15 000 Kč. Status studenta předurčuje nejnižší zařazení do příjmové skupiny (do 9 999 Kč) a zařazení do věkové kategorie 18 – 29 let.

9. Seznam použité literatury

- [1] Cipra, T. Pojistná matematika: teorie a praxe. Praha: Ekopress, 2006. 411 s. ISBN 80-86929-11-6.
- [2] Slaný, A., Krebs, V. a kol. Sociální ochrana a důchodový systém. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 70 s. ISBN 80-210-3390-8.
- [3] Štangová, V. Vývojové trendy důchodových reforem v Evropě. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010. 68 s. ISBN 978-80-87146-34-7.
- [4] Cipra, T. Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou. Praha: Ekopress, 2005. 308 s. ISBN 80-86119-91-2.
- [5] Šulc, J. Penzijní připojištění. Praha: Grada Publishing, 2004. 196 s. ISBN 80-247-0772-1.
- [6] Přeb, J. Kdy do důchodu a za kolik: právní stav k 1. 1. 2011. Praha: Grada publishing, 2010. 128 s. ISBN 978-80-247-3616-7.
- [7] Eliáš, K., Dvořák, T. a Bohumil Havel, B. Zákon o penzijním připojištění: komentář. Praha: Linde, 2001. 321 s. ISBN 80-7201-294-0.
- [8] ZÁKON 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem v platném znění [online]. 2009 [cit. 2011-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/dokumenty/zakon-o-penzijnim-pripojistenih.html>>.
- [9] Regulace a dohled nad penzijními fondy [online]. 2011 [cit. 2011-02-03]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/postaveni_dohledu/penzijni_fondy/index.html>.
- [10] Filip, M. Osobní a rodinné bohatství - jak se dobře zajistit. Praha: C. H. Beck, 2006. 273 s. ISBN 80-7179-466-X.
- [11] Jak fungují garance v současném systému penzijního připojištění [online]. 2010 [cit. 2011-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://poradci-sobe.cz/penzijni-pripojistenih/jak-funguji-garance-v-soucasnem-systemu-penzijnih-pripojistenih/>>.
- [12] Hendl, J. Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat. Praha: Portál, 2006. 583 s. ISBN 80-7367-123-9.
- [13] Lepš, J. Multivariate analysis of ecological data using CANOCO. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 269 s. ISBN 0-521-89108-6.
- [14] Liška, V. Makroekonomie. Praha: Professional Publishing, 2004. 628 s. ISBN 80-86419-54-1.

- [15] Státní penzijní systémy - časovaná bomba?: texty k semináři. Praha: Liberární institut Praha, 1995. 48 s. ISBN80-85341-51-4.
- [16] Celkové sociální výdaje v % z HDP [online]. 2010 [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/00002AB274/\\$File/1607100326.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/00002AB274/$File/1607100326.pdf)>.
- [17] Výdaje na důchody v % z HDP [online]. 2010 [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/01004FC0C3/\\$File/1607100327.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/01004FC0C3/$File/1607100327.pdf)>.
- [18] Makroekonomická predikce ČR - leden 2010 - Tabulky a grafy A6 [online]. 2010 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MakroPre_2010Q1_TGA6_pdf.pdf>.
- [19] Jak se mění důchodové systémy ve světě? [online]. 2010 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/jak-se-meni- duchodove-systemy-ve-svete.htm>>.
- [20] Udržitelnost veřejných financí [online]. 2010 [cit. 2011-03-16]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/KoPr_201001_6_pdf.pdf>.
- [21] Důvody reformy [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/10407/22022011_p1.pdf>.
- [22] Otázky a odpovědi k vnějšímu připomínkovému řízení [online]. 2011 [cit. 2011-05-30]. Dostupný z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/10934/ota_odp.ppt>.
- [23] Jak bude postaráno o bezpečnost mých úspor? [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/244>>.
- [24] Reforming Pensions in Europe: Economic Fundamentals and Political Factors [online]. 2009 [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://journal.fsv.cuni.cz/mag/article/byauthor/id/30>>.
- [25] Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění v České republice - k 31.12.2010 [online]. 2011 [cit. 2011-03-24]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_ukazatele_penzijsniho_pripojisteni_60579.html>.
- [26] Publikace APF ČR za rok 2010 [online]. 2011 [cit. 2011-05-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/publikace/publikace-apf-cr.html>>.
- [27] Zhodnocení prostředků účastníků [online]. 2010 [cit. 2011-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/zhodnoceni-prostredku-ucastniku-pp-rok-1995-az-2009.html>>.

Seznam tabulek, obrázků a grafů

číslo stránky:

Tabulky

Tabulka 22 Obsah statusu a penzijního plánu	14
Tabulka 23 Výše státního příspěvku	18
Tabulka 24 Výpočet daňové úspory při měsíčním příspěvku 1 500 Kč	20
Tabulka 25 Sociální výdaje v % z HDP	27
Tabulka 26 Výdaje na důchody v % z HDP	27
Tabulka 27 Makroekonomická projekce do roku 2060	28
Tabulka 28 Počet účastníků penzijního připojištění v mil.	32
Tabulka 29 Výše průměrného měsíčního příspěvku účastníka v Kč	32
Tabulka 30 Nominální zhodnocení majetku klientů v českých penzijních fondech	34
Tabulka 31 Vztah mezi první asociací pod pojmem penzijního připojištění a zřízením penzijního připojištění	39
Tabulka 32 Vztah mezi obavami z výrazného poklesu životní úrovně v důchodu a tím, jestli se zabezpečují na důchod	40
Tabulka 33 Rozdělení četností kvantitativního znaku – představa „slušného“ důchodu v Kč	41
Tabulka 34 Vztah mezi zabezpečením na stáří a sjednáním penzijního připojištění	42
Tabulka 35 Rozdělení četností kvantitativního znaku – způsob zabezpečení jednotlivce na stáří	43
Tabulka 36 Rozdělení četností kvantitativního znaku – měsíční příspěvek účastníka penzijního připojištění v Kč	44
Tabulka 37 Rozdělení četností kvalitativního znaku – příspěvek zaměstnavatele v Kč	45
Tabulka 38 Vztah využívání daňové úspory a částky příspěvku účastníka	46
Tabulka 39 Vztah mezi plánováním založení penzijního připojištění a pohlavím respondenta	49
Tabulka 40 Rozdělení četností kvantitativního znaku – měsíční příspěvek penzijního budoucího klienta připojištění	49
Tabulka 41 Plánovaný způsob uzavření penzijního připojištění	50
Tabulka 42 Výsledky Monte Carlo permutačního testu k jednotlivým hypotézám	56

Obrázky

Obrázek 1 Schéma fungování penzijního připojištění	10
Obrázek 2 Schéma dávek z penzijního připojištění	13

Grafy

Graf 11 Struktura investičního portfolia penzijních fondů	16
Graf 12 Věková struktura obyvatelstva ČR	29
Graf 13 Struktura účastníků z hlediska věku	33
Graf 14 Struktura účastníků z hlediska pohlaví	33
Graf 15 Struktura souboru z hlediska pohlaví	36
Graf 16 Struktura souboru podle věku	36
Graf 17 Struktura souboru podle převažující činnosti	37
Graf 18 Struktura souboru podle vzdělání	38
Graf 19 Struktura souboru podle příjmu	38
Graf 20 Finanční zátěž pro účastníka penzijního připojištění	48

Seznam použitých zkratek

APF ČR	Asociace penzijních fondů ČR
AWG	Skupina pro stárnutí populace
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DC	Příspěvkově definovaný penzijní systém (Defined contribution plan)
DB	Dávkově definovaný penzijní systém (Defined benefit plan)
EBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
EIB	Evropská investiční banka
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EU 15	Evropská unie prvních patnácti vstupujících zemí
EU 27	Evropská unie v současnosti sdružující 27 členských zemí
HDP	Hrubý domácí produkt
Max.	maximálně
Min.	minimálně
PP	Penzijní připojištění
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
tj.	to je
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník

Příloha č. 2 Doplnující tabulky

Příloha č. 3 Ordinační diagramy a legenda

Příloha č. 1

DOTAZNÍK – PENZIJNÍM PŘIPOJIŠTĚNÍ

Dobrý den,
jmenuji se Helena Strnadová a studuji na Ekonomické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Prosím o zodpovězení několika otázek zkoumající povědomí občanů o produktu penzijního připojištění a jiných forem zajištění na stáří. Výsledky mi poslouží k vypracování diplomové práce na téma "Penzijní připojištění". Dotazník je anonymní.

Prosím odpovídejte na otázky popořadě (otázky na sebe navazují). V tištěné podobě vyhovující odpovědi označte křížkem, v elektronické podobě zvýrazněte tučným písmem. U některých otázek je možno označit i více odpovědí. Dotazník je určen pro respondenty od 18 let věku.

1. Co se vám první vybaví pod pojmem penzijní připojištění?

- spoření
- zajištění peněžních prostředků na stáří
- zhodnocení peněžních prostředků

2. Máte obavy z výrazného poklesu životní úrovně v důchodovém věku?

- rozhodně ano
- spíše ano
- rozhodně ne
- spíše ne
- nevím

3. Kolik činí dle Vašeho názoru „slušný“ důchod? (Představte si částku důchodu vztaženou k současným podmínkám, kdybyste dnes dosáhli důchodového věku.)

- do 5 000 Kč
- 5 001 – 7 500 Kč
- 7 501 – 10 000 Kč
- 10 001 – 12 500 Kč
- 12 501 – 15 000 Kč
- 15 001 – 17 500 Kč
- 17 501 – 20 000 Kč
- 20 001 – 30 000 Kč
- 30 001 – 40 000 Kč
- nad 40 000 Kč

4. Zabezpečujete na důchod? (např. penzijním připojištěním, životním pojištěním, stavebním spořením ...)

- ano
- ne

(Pokud odpovíte ne, pokračujte otázkou č. 16)

5. Jakým způsobem se zabezpečujete na důchod? (možno odpovědět více možnostmi)

- penzijní připojištění
- životní pojištění

- investiční fondy
- stavební spoření
- plánuji dobře vychovat potomky
- jiný způsob

6. Máte sjednané penzijní připojištění?

- ano
- ne

(Pokud odpovíte pouze NE, pokračujte otázkou č. 17)

7. Kolik si měsíčně ukládáte na penzijní připojištění?

- 100 – 199 Kč
- 200 – 299 Kč
- 300 – 399 Kč
- 400 – 499 Kč
- 500 – 999 Kč
- 1 000 – 1 499 Kč
- 1 500 – 1 999 Kč
- 2 000 – 2 499 Kč
- více než 2 500 Kč
- nevím

8. Jakým způsobem platíte příspěvky na penzijní připojištění?

- bezhotovostním převodem
- v hotovosti na pobočkách peněžního ústavu
- prostřednictvím zaměstnavatele srážkou ze mzdy
- poštovní poukázkou

9. Od kolika let si penzijní připojištění platíte?

- 18 – 24
- 25 – 29
- 30 – 34
- 35 – 39
- 40 – 44
- 45 – 49
- 50 – 54
- 55 – 59
- více než 60

10. Přispívá Vám zaměstnavatel na penzijní připojištění?

- ano
- ne

(Pokud odpovíte ANO, pokračujte otázkou č. 11. Pokud odpovíte NE, pokračujte otázkou č. 12)

11. Kolik Vám zaměstnavatel přispívá?

- 100 – 199 Kč
- 200 – 299 Kč
- 400 – 499 Kč
- 500 – 999 Kč

- 300 – 399 Kč více než 1 000 Kč

12. Využíváte daňovou úsporu, na kterou máte nárok, pokud si ukládáte měsíčně více než 500 Kč na penzijní připojištění?

- ano ne ukládám si méně než 500 Kč

13. U kterého penzijního fondu máte uzavřené penzijní připojištění?

- AEGON Penzijní fond, a.s.
 Allianz penzijní fond, a.s.
 AXA penzijní fond a.s.
 ČSOB PF Progres, a. s. člen skupiny ČSOB
 ČSOB PF Stabilita, a. s. člen skupiny ČSOB
 Generali penzijní fond a.s.
 ING Penzijní fond, a.s. (dříve Průmyslový penzijní fond, a.s.)
 PF České pojišťovny, a.s.
 PF České spořitelny, a.s.
 PF Komerční banky, a.s.
 jiný

14. Jakým způsobem jste uzavřeli penzijní připojištění?

- pobočka daného penzijního fondu
 pobočka peněžního ústavu (prodejní místo penzijního fondu)
 přes internet
 přes telefon
 prostřednictvím finančního poradce, makléře

15. Jakou finanční zátěž pro Vás představuje penzijní připojištění?

- nepatrnou
 vysokou
 žádnou

Prosím pokračujte otázkou č.21 (přeskočte otázky č. 16. – 20.)

16. Proč si nespoříte na důchod? (vyberte nejvýše dvě možnosti)

- zatím to nepovažuji za nutnost
 nedostatek informací

- spotřebuji volné peněžní prostředky hned
- nedostatek peněžních prostředků
- obava o znehodnocení úspor
- už jsem v důchodu
- jsem již zajištěn/a na stáří
- nevím
- jiný důvod

17. Plánujete si založit penzijní připojištění

- ano
- ne

(Pokud odpovíte NE, pokračujte otázkou č. 21)

18. Kolik jste ochoten/a měsíčně ukládat na penzijní připojištění?

- 100 – 199 Kč
- 200 – 299 Kč
- 300 – 399 Kč
- 400 – 499 Kč
- 500 – 999 Kč
- 1 000 – 1 499 Kč
- 1 500 – 1 999 Kč
- 2 000 – 2 499 Kč
- více než 2 500 Kč
- nevím

19. Od kolika let jste ochoten/a si platit penzijní připojištění?

- 18 – 24
- 25 – 29
- 30 – 34
- 35 – 39
- 40 – 44
- 45 – 49
- 50 – 54
- 55 – 59
- více než 60

20. Jaký způsob uzavření byste penzijního připojištění preferovali?

- pobočka daného penzijního fondu
- pobočka peněžního ústavu (prodejní místo penzijního fondu)
- přes internet
- přes telefon
- prostřednictvím finančního poradce, makléře

21. Jste?

- žena
- muž

22. Kolik Vám je let?

- 18 – 24
- 25 – 29
- 30 – 34
- 35 – 39
- 40 – 44
- 45 – 49
- 50 – 54
- 55 – 59
- více než 60

23. Jste? (vyberte převažující činnost)

- student
- zaměstnanec
- podnikatel, OSVČ
- nezaměstnaný
- důchodce

24. Váš čistý měsíční příjem se pohybuje v rozmezí?

- méně než 5 000 Kč
- 5 000 – 9 999 Kč
- 10 000 – 19 999 Kč
- 20 000 – 29 999 Kč
- 30 000 – 39 999 Kč
- 40 000 – 49 999 Kč
- 50 000 – 59 999 Kč
- více než 60 000 Kč

25. Vaše nejvyšší dokončené vzdělání? (Pozn. Pokud jste vystudovali vysokou školu v době, kdy vysokoškolské studium nebylo ještě rozděleno na bakalářský a magisterský stupeň, označte prosím možnost magisterské vzdělání.)

- základní
- vyučení
- střední
- vyšší odborné
- bakalářské
- magisterské

Děkuji za vyplnění dotazníku

Příloha č. 2

Reálné výnosy penzijních fondů za posledních 10 let v %

Název penzijního fondu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Ø
Generali PF	-0,10	2,30	2,90	0,20	1,91	1,24	1,30	-4,00	1,40	0,60	0,78
Allianz PF	-0,34	1,91	2,90	0,20	1,10	0,61	0,20	-3,30	2,00	1,50	0,68
ČSOB PF Progres	0,80	2,46	4,20	2,50	3,10	-0,20	-0,40	-5,70	0,00	-0,46	0,63
PF Komerční banky	-0,30	2,83	3,30	0,70	2,10	0,50	-0,50	-5,72	-0,76	0,73	0,29
PF České spořitelny	-0,90	1,70	2,50	0,90	2,13	0,54	0,30	-5,80	0,28	0,84	0,25
ING penzijní fond	0,10	2,20	3,90	-0,30	2,30	1,10	-0,30	-6,30	-0,90	0,64	0,24
AEGON PF	x	x	x	x	x	x	1,70	-2,80	1,10	0,61	0,15
PF České pojišťovny	-0,90	1,40	3,00	0,70	1,90	0,80	-0,40	-6,10	0,20	0,50	0,11
AXA penzijní fond	-0,45	1,61	3,30	0,30	1,80	0,00	-0,60	-6,30	1,00	-0,03	0,06
ČSOB PF Stabilita	-1,50	1,20	2,20	1,00	2,10	0,30	-0,40	-5,90	0,40	0,00	-0,06
Míra inflace	4,70	1,80	0,10	2,80	1,90	2,50	2,80	6,30	1,00	1,50	

Doplňující tabulka 1 Reálné zhodnocení úspor penzijního připojištění (Český statistický úřad, 2011)

Pokles životní úrovně	Absolutní četnost	Relativní četnost	Kumulativní četnost	
			absolutně	relativně
rozhodně ano	28	0,37	28	0,37
spíše ano	34	0,45	62	0,83
spíše ne	7	0,09	69	0,92
rozhodně ne	4	0,05	73	0,97
nevím	2	0,03	75	1,00
Celkový součet	75	1,00	x	x

Doplňující tabulka 2 Vztah mezi obavami z výrazného poklesu životní úrovně a měsíčním vkladem na penzijní připojištění v částce vyšší než 500 Kč

Představa důchodu / měsíční příjem	5 000 – 9 999	10 000 – 19 999	20 000 – 29 999	30 000 – 39 999	40 000 – 49 999	50 000 – 59 999	více než 60 000	Celkem
7 501 – 10 000	4	8	2	0	0	0	0	14
10 001 – 12 500	16	25	7	3	1	0	0	52
12 501 – 15 000	8	37	15	2	0	0	0	62
15 001 – 17 500	6	18	18	4	1	0	0	47
17 501 – 20 000	1	13	8	1	1	1	0	25
20 001 – 30 000	2	3	6	1	1	1	1	15
30 001 – 40 000	0	3	0	0	0	0	0	3
nad 40 000	0	0	0	0	0	1	1	2
Celkový součet	37	107	56	11	4	3	2	220

Doplňující tabulka 3 Vztah částky slušného důchodu v Kč, které si dnes lidé představují, a jejich čistým měsíčním příjmem v Kč

Začátek PP / skutečný věk	18-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	více než 60	Celkem
18 – 24	30	14	11	2	0	0	0	0	0	57
25 – 29	0	15	14	3	3	1	0	0	0	36
30 – 34	0	0	9	7	1	3	1	0	0	21
35 – 39	0	0	0	4	4	4	4	0	0	16
40 – 44	0	0	0	0	2	5	4	1	1	13
45 – 49	0	0	0	0	0	2	1	3	0	6
50 – 54	0	0	0	0	0	0	0	3	4	7
55 – 59	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Celkem	30	29	34	16	10	15	10	7	6	157

Doplňující tabulka 4 Vztah věkem, kdy si klienti sjednali penzijní připojištění, a skutečným věkem v současnosti

Způsob úhrady / druh činnosti	Skupina podle činnosti		Celkový součet	
	č. 1	č. 2	absolutně	relativně
hotovost	0	1	1	0,01
převod	43	88	131	0,83
ze mzdy	0	25	25	0,16
Celkový součet	43	157	157	1,00

Doplňující tabulka 5 Vztah mezi způsobem hrazení příspěvku účastníka a činností, kterou vykonává

Penzijní fond	Absolutní četnost	Relativní četnost
Aegon PF	6	0,04
Allianz PF	9	0,06
Axa PF	29	0,18
PF České pojišťovny	16	0,10
PF České spořitelny	28	0,18
Generali PF	12	0,08
ING PF	8	0,05
PF Komerční banky	23	0,15
ČSOB PF Progres	11	0,07
ČSOB PF Stabilita	11	0,07
Nevzpomenut si	4	0,03
Celkový součet	157	1,00

Doplňující tabulka 6 Rozdělení četností kvalitativního znaku – druh penzijního fondu

Způsob uzavření PP/ věk	18 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	Celkem
fond	11	5	2	4	2	3	2	1	30
internet	1	1	0	0	1	0	0	0	3
ústav	15	6	2	3	2	1	0	0	29
poradce	28	24	16	9	8	2	5	0	92
pošta	2	0	0	0	0	0	0	0	2
nevím	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Celkem	57	36	21	16	13	6	7	1	157

Doplňující tabulka 7 Vztah mezi způsobem uzavření penzijního připojištění a věkem respondenta

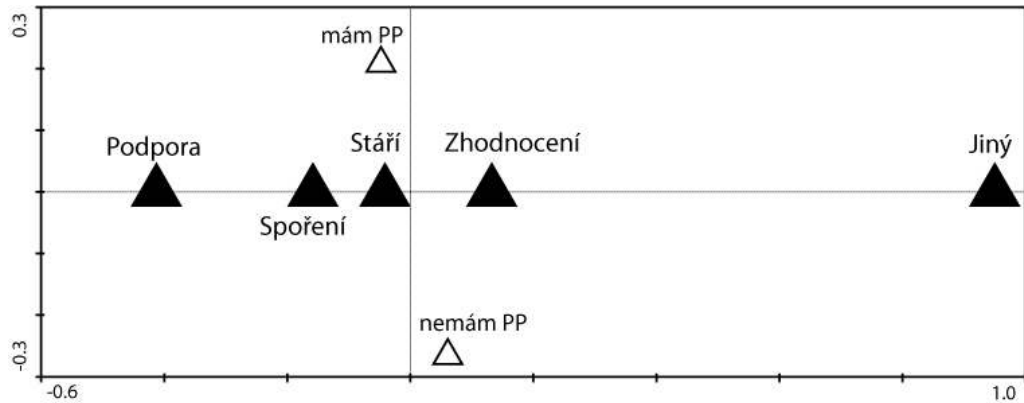
Důvody nespoření na stáří	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nedostatek peněžních prostředků	45	0,38
Zatím nepovažuji za nutnost	29	0,24
Obava o znehodnocení	25	0,21
Volné prostředků spotřebuji hned	8	0,07
Nedostatek informací	5	0,04
Jsem v důchodu	2	0,02
Důchodu se nedožiji	2	0,02
Není na trhu vhodný produkt	1	0,01
Investice do nemovitosti	1	0,01
Není státní záruka	1	0,01
Nepružnost	1	0,01
Celkový součet odpovědí	120	1,00

Doplňující tabulka 8 Rozdělení četností kvalitativního znaku – důvody pro nespoření na důchod

Začátek plánovaného PP / skutečný věk	18 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	Celkem
18 – 24	3	0	0	0	0	0	3
25 – 29	20	5	0	0	0	0	25
30 – 34	10	7	3	0	0	0	20
35 – 39	2	2	2	1	0	0	7
40 – 44	4	0	1	0	1	0	6
45 – 49	1	0	1	0	1	1	4
Celkový součet	40	14	7	1	2	1	65

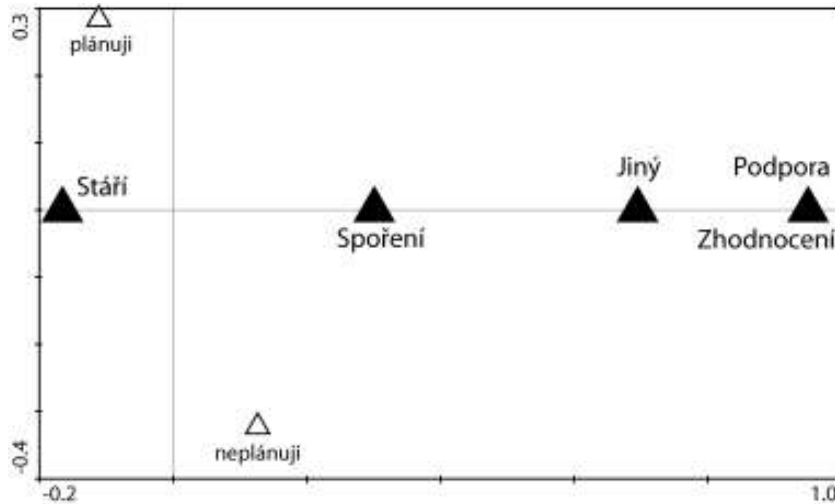
Doplňující tabulka 9 Vztah mezi tím, v jakém věku si založí penzijní připojištění, a skutečný věkem v současnosti

Příloha č. 3

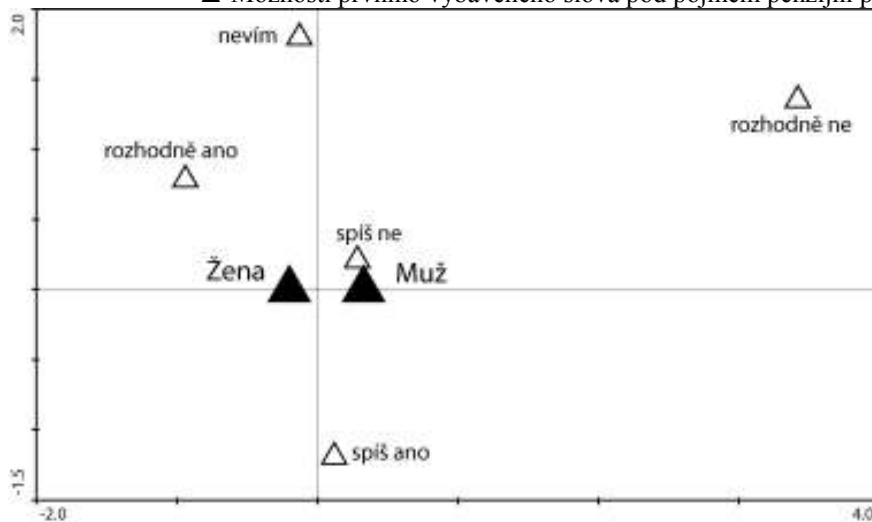
Ordinační diagram 1 Vliv prvního vybaveného slova pod pojmem penzijní připojištění na skutečnost, jestli respondenti mají založené penzijní připojištění nebo nikoliv

Vysvětlivky: \triangle Respondenti, kteří mají penzijní připojištění a ti, kteří penzijní připojištění nemají
 \blacktriangle Možnosti prvního vybaveného slova pod pojmem penzijní připojištění

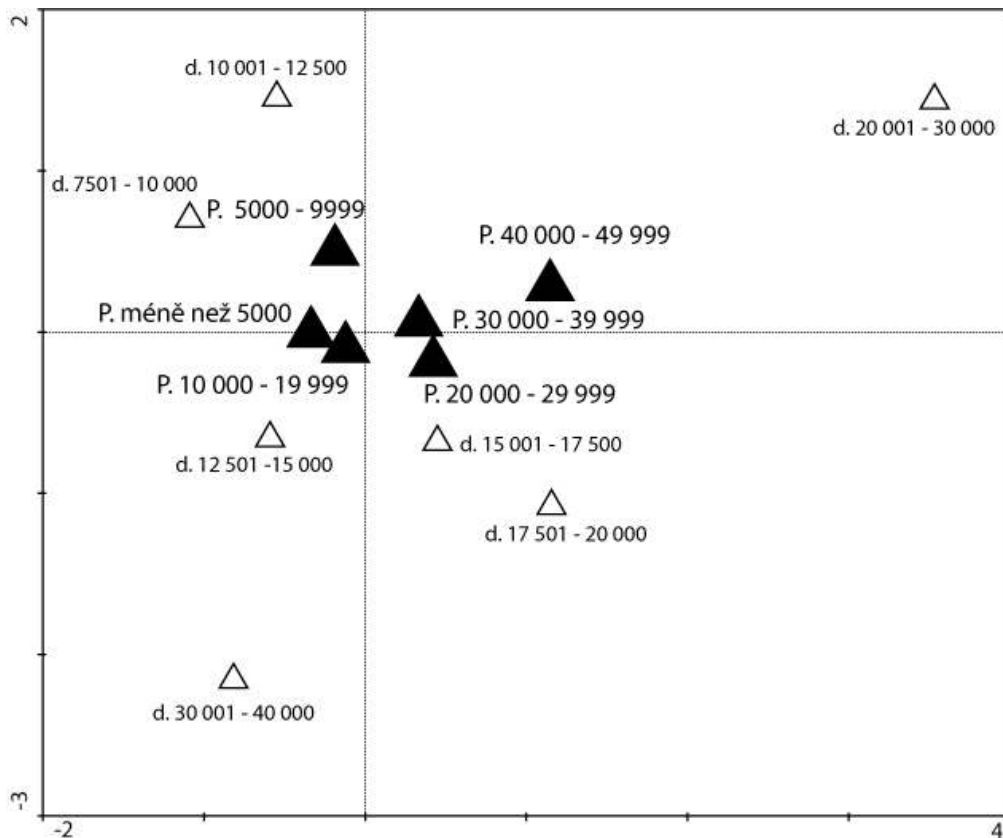

Ordinační diagram 2 Vliv prvního vybaveného slova pod pojmem penzijní připojištění na skutečnost, jestli si osoby plánují zřídit penzijní připojištění či nikoliv

Vysvětlivky: \triangle Respondenti, kteří si plánují či neplánují založit penzijní připojištění
 \blacktriangle Možnosti prvního vybaveného slova pod pojmem penzijní připojištění

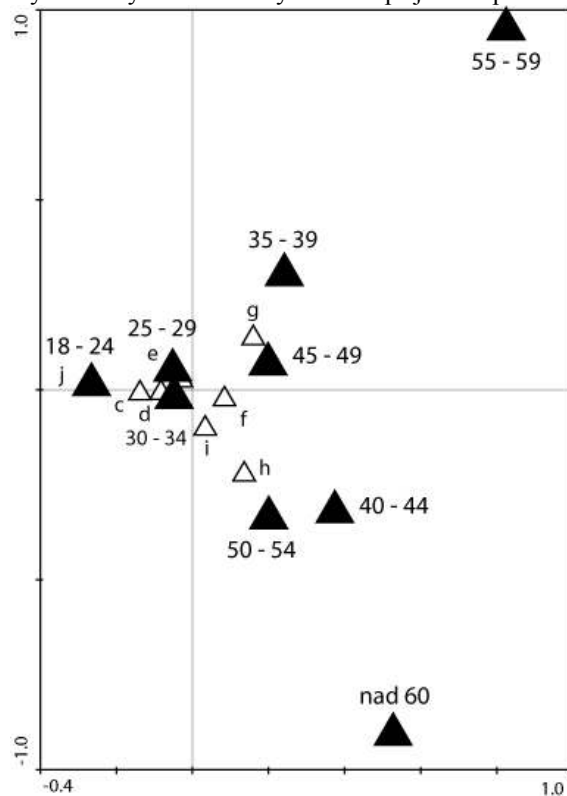

Ordinační diagram 3 Vliv pohlaví na obavy z poklesu životní úrovně v důchodovém věku

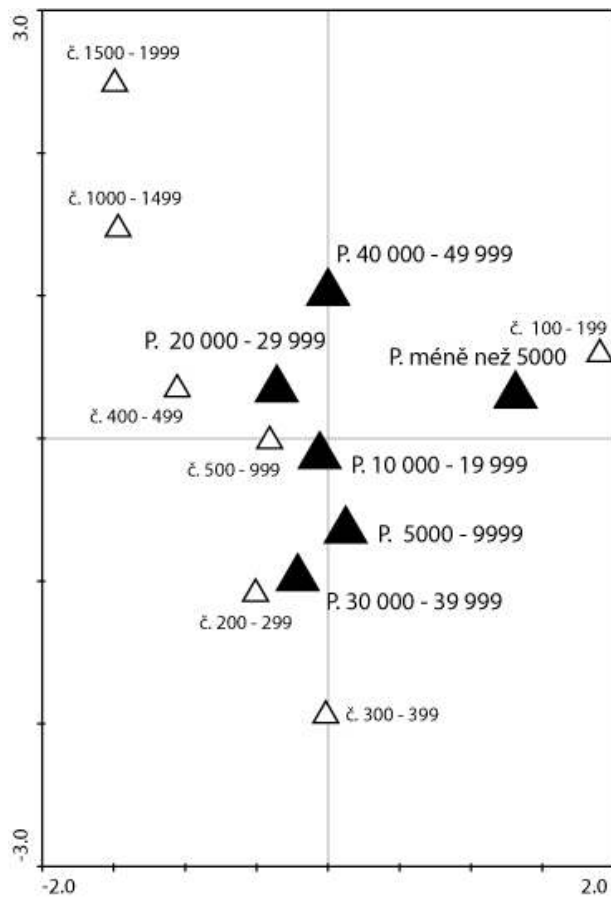
Ordinační diagram 4 Vliv výše čistého měsíčního příjmu respondenta na výši očekávaného „slušného“ důchodu

Vysvětlivky: ▲ Čistý měsíční příjem respondenta, △ Výše očekávaného důchodu respondenta

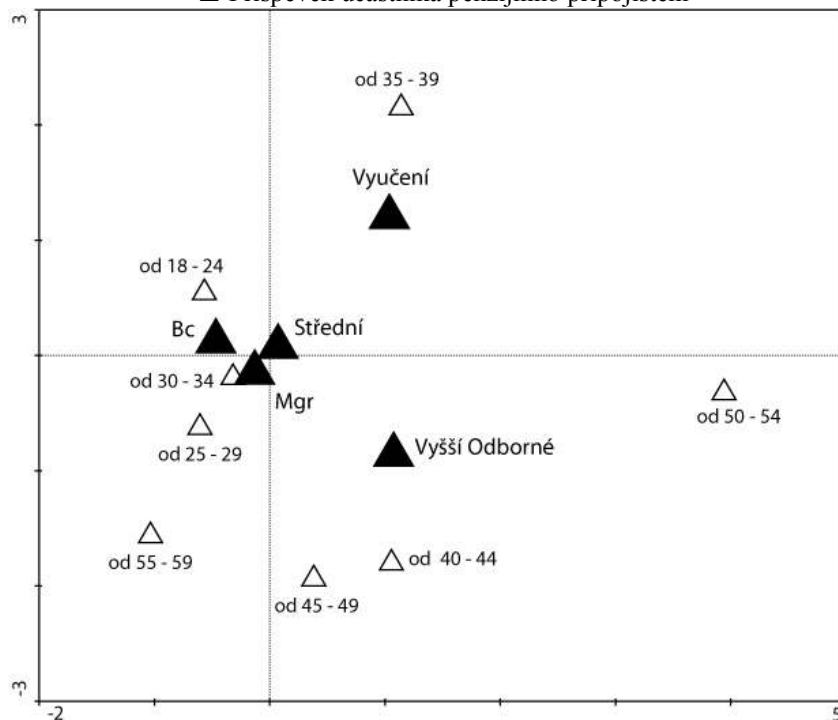
Ordinační diagram 5 Vliv věku, ve kterém se respondent nachází, na výši očekávaného „slušného“ důchodu

Vysvětlivky: ▲ Věk respondenta, △ Výše očekávaného důchodu respondenta

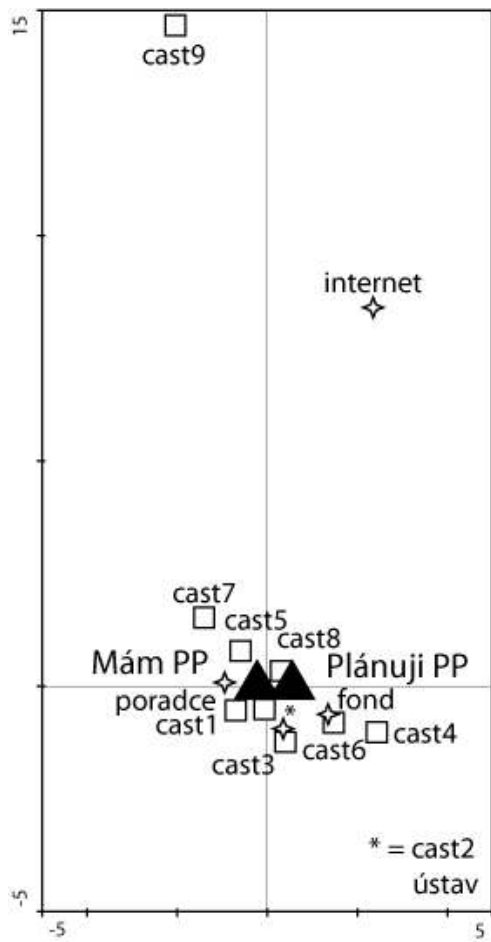
Ordinační diagram 6 Vliv měsíčního příjmu, který respondent pobírá, na výši příspěvku placeného na penzijní připojištění

Vysvětlivky: ▲ Čistý měsíční příjem respondenta
 △ Příspěvek účastníka penzijního připojištění

Ordinační diagram 7 Vliv stupně vzdělání na věk, ve kterém si lidé začali spořit na penzijní připojištění

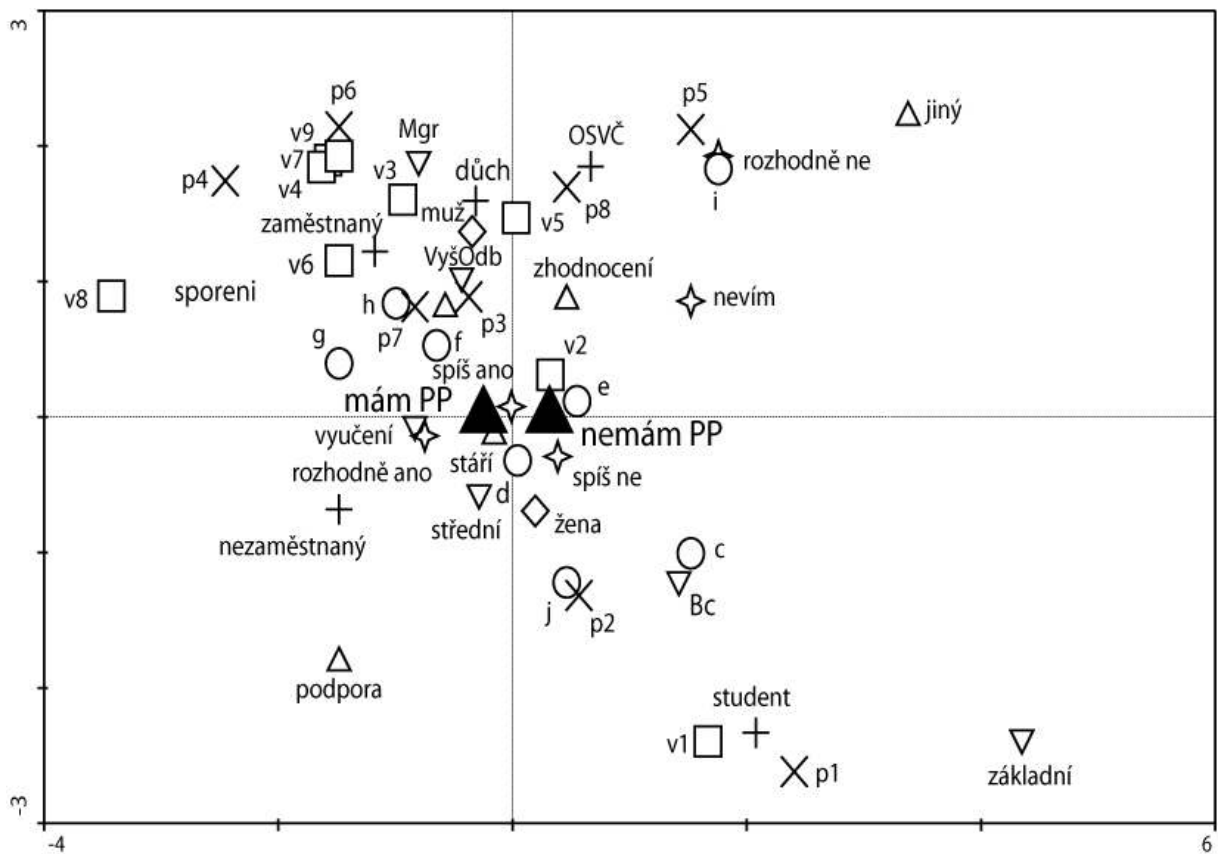
Vysvětlivky: ▲ Dosažený stupeň vzdělání respondenta
 △ Věk, od kterého se stal respondent účastníkem penzijního připojištění

Ordinační diagram 8 Atributy současných a budoucích účastníků penzijního připojištění – částka příspěvku a způsob založení penzijního připojištění

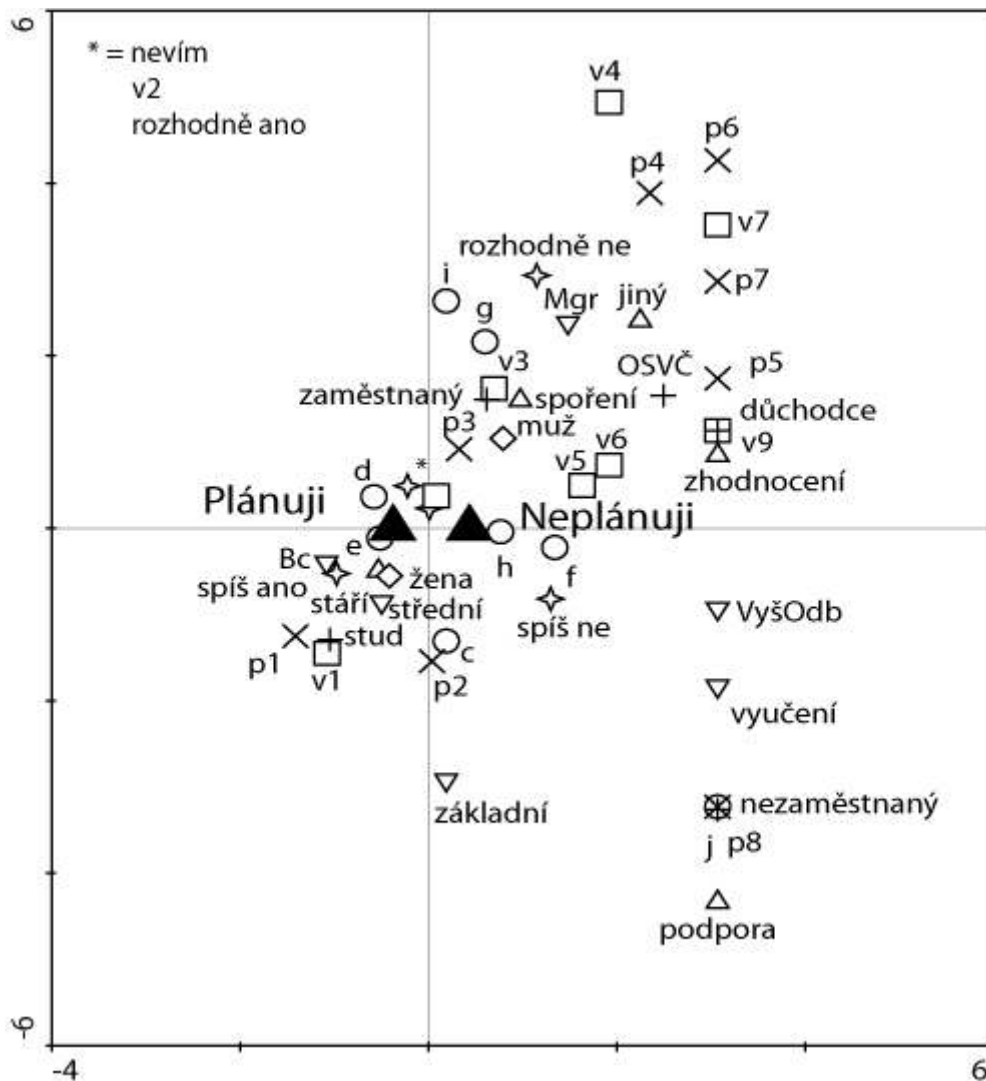
Vysvětlivky:

- ▲ Současní a budoucí účastníci penzijního připojištění
- Současná a plánovaná částka příspěvku respondenta do penzijního fondu
- ◇ Obavy Způsob zřízení penzijního připojištění

Ordinační diagram 9 Atributy respondentů, kteří mají penzijní připojištění, oproti těm, kteří ho sjednané nemají

- Vysvětlivky:
- ▲ Respondenti, kteří mají a nemají penzijní připojištění
 - △ První vybavený pojem pod slovem penzijní připojištění
 - ◇ Obavy z poklesu životní úrovně v důchodovém věku
 - Výše očekávaného důchodu
 - × Čistý měsíční příjem
 - + Převažující činnost
 - ▽ Stupeň vzdělání
 - ◇ Pohlaví
 - Věk

Ordinační diagram 10 Atributy respondentů, kteří plánují penzijní připojištění, a atributy těch, kteří si ho nemají zájem sjednat

- Vysvětlivky:
- ▲ Respondenti, kteří plánují a neplánují penzijní připojištění
 - △ První vybavený pojem pod slovem penzijní připojištění
 - ◇ Obavy z poklesu životní úrovně v důchodovém věku
 - Výše očekávaného důchodu
 - × Čistý měsíční příjem
 - + Převažující činnost
 - ▽ Stupeň vzdělání
 - ◇ Pohlaví
 - Věk

Poznámka k diagramům:

Všechny ordinační diagramy jsou tvořeny první a druhou kanonickou osou CCA. Plné symboly znázorňují vysvětlující proměnné (charakteristiky prostředí) a prázdné symboly představují vysvětlované proměnné (vlastnosti nebo-li druhová data).

LEGENDA

První dojem	stáří	stari	Částka příspěvku	100 - 199	cast1
	jiný	jiny		200 – 299	cast2
	zhodnocení	zhodno		300 – 399	cast3
	spoření	sporeni		400 – 499	cast4
	podpora	podpor		500 – 999	cast5
Obavy z výrazného poklesu životní úrovně	spíš ano	spisjo		1 000 – 1 499	cast6
	rozhodně ano	rozhojo		1 500 – 1 999	cast7
	spíš ne	spisne		2 000 – 2 499	cast8
	rozhodně ne	rozhone		více než 2 500	cast9
	nevím	nevim	Sjednané penzijní připojištění		ne
Očekávaný "slušný" důchod	do 5000	a	ano	nemám PP	
	5001 - 7500	b	Plán založení penzijního připojištění	ano	Plánuji PP
	7 501 – 10 000	c		ne	Neplánuji PP
	10 001 – 12 500	d	Způsob zřízení penzijního připojištění	internet	net
	12 501 – 15 000	e		nevím	nevím
	15 001 – 17 500	f		pobočka fondu	fond
	17 501 – 20 000	g		pobočka ústavu	ustav
	20 001 – 30 000	h	poradce	poradce	
	30 001 – 40 000	i	Čistý měsíční příjem	méně než 5 000	p1
	nad 40 000	j		5 000 – 9 999	p2
Věk	18 – 24	v1		10 000 – 19 999	p3
	25 – 29	v2		20 000 – 29 999	p4
	30 – 34	v3		30 000 – 39 999	p5
	35 – 39	v4		40 000 – 49 999	p6
	40 – 44	v5		50 000 – 59 999	p7
	45 – 49	v6		více než 60 000	p8
	50 – 54	v7	Dosažený stupeň zdelání		bakalářské
	55 – 59	v8		magisterské	Mgr
	více než 60	v9		střední	Str
Převažující činnost	student	stud	vyučení	Vyuc	
	zaměstnanec	zamest	vyšší odborné	VysOdb	
	OSVČ	OSVC	základní	Zakl	
	nezaměstnaný	nezam	Pohlaví	žena	zena
	důchodce	duch		muž	muz

Doplňující tabulka 10 Legenda vysvětlujících znaků k dotazníkovému šetření a k ordinačním diagramům

Poznámka: Šedivě zabarvené možnosti očekávaného důchodu žádný respondent nezvolil.